

Valsts probācijas dienests

PUBLISKAIS PĀRSKATS 2015

SATURS

PRIEKŠVārds	3
PAMATINFORMĀCIJA	4
FINANŠU RESURSI	7
DIENESTA DARBĪBAS REZULTĀTI	8
KRIMINĀLSODA – PIESPIEDU DARBS – IZPILDES ORGANIZĒŠANA	9
AUDZINOŠA RAKSTURA PIESPIEDU LĪDZEKĻA – SABIEDRISKAIS DARBS – IZPILDES ORGANIZĒŠANA	12
IZLĪGUMU ORGANIZĒŠANA UN VADĪŠANA	14
IZVĒRTĒŠANAS ZIŅOJUMU SASTĀDĪŠANA	17
UZRAUDZĪBA	19
PROBĀCIJAS PROGRAMMAS	23
DIENESTA KONSULTATĪVĀS PADOMES	25
DIENESTA VEIKTIE UN PASŪTĪTIE PĒTĪJUMI	26
DIENESTA ĪSTENOTIE PROJEKTI	27
PĀRSKATS PAR DIENESTA VADĪBAS UN DARBĪBAS UZLABOŠANAS SISTĒMĀM EFEKTĪVAS DARBĪBAS NODROŠINĀŠANAI	29
DIENESTA PERSONĀLS	29
DIENESTA KOMUNIKĀCIJA AR SABIEDRĪBU	32
2016.GADĀ PLĀNOTIE PASĀKUMI	33

Priekšvārds

Valsts probācijas dienesta (turpmāk – Dienests) speciālisti ik dienu strādā, lai panāktu probācijas klientu noziedzīgu nodarījumu recidīva mazināšanu, kā arī lai kriminālsoda mērķi tiktu sasniegti un sabiedrība justos drošāk. Pērn apritēja 12 gadi kopš Dienests uzsāka savu darbu. Šajos gados tas ir mērķtiecīgi attīstīts un modernizēts atbilstoši pasaules augstākajiem standartiem. 12 gados Dienests ir pārņēmis un efektīvizējis vairāku kriminālsodu izpildi, kļuvis par uzticamu partneri citām Latvijas tiesībsargājošajām iestādēm un citu valstu probācijas dienestiem. Šodien Dienests ir sodu izpildes institūcija Latvijā, kas izpilda gandrīz 70% no Latvijā piemērotajiem kriminālsodiem, kā arī ar starpnieka palīdzību īsteno izlīgumu kriminālprocesā starp cietušo un likumpārkāpēju.

2015.gadā Dienests strādāja ar 17 875 probācijas klientiem, kas ir par 318 vairāk kā iepriekšējā gadā. 2015.gadā Dienesta darbā ieviestas vairākas novitātes. No 2015.gada 1.februāra saskaņā ar grozījumiem Latvijas Soduzpildes kodeksā Dienests ir atbildīgā institūcija par pienākumu noteikšanu uzraudzības laikā nosacīti notiesātajiem un nosacīti pirmstermiņa atbrīvotajiem. Iepriekš to darīja tiesa. Minēto izmaiņu ieviešanai dienestam bija būtiski jāpārstrukturē savs darbs uzraudzības īstenošanā, veidojot koleģiālu pienākumu noteikšanas modeli. Dzimumnoziedznieku uzraudzības sistēmas stiprināšanai Dienests 2015.gadā turpināja darbu starpinstitucionālās sadarbības attīstīšanai, organizējot vairākas starpinstitūciju sanāksmes un 2015.gada 23.novembrī noslēdzot starpresoru vienošanos par minēto sadarbību starp Dienestu, Ieslodzījuma vietu pārvaldi un Valsts policiju. 2015.gada 1.jūlijā spēkā stājās normatīvie akti, kas noteica nosacītās pirmstermiņa atbrīvošanas no soda piemērošanas iespēju ar elektroniskās uzraudzības noteikšanu. Dienests ieviesa elektronisko uzraudzību ar Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansētā projekta „Alternatīvu brīvības atņemšanai sekmēšana (ieskaitot iespējamo pilotprojektu elektroniskajai uzraudzībai)” (turpmāk – Projekts) atbalstu. Ar mērķi palīdzēt jauniešiem, kas izdarījuši likumpārkāpumus, pārtraukt likumpārkāpumu izdarīšanu un iemācīties sociāli atbalstāmā veidā organizēt savu dzīvi un ar Projekta atbalstu Dienests pārskata gadā uzsāka iniciatīvu – līdzgaitniecība jauniešiem, kas izdarījuši likumpārkāpumus. Tās ietvaros Dienests aktīvi sadarbojas ar brīvprātīgajiem, kas ir gatavi veltīt savu laiku, lai dalītos ar jauniešiem – probācijas klientiem – lietderīgā brīvā laika pavadīšanas un dažādu dzīves grūtību pārvarēšanas pieredzē.

2016.gadā turpināsim darbu pie aizsākto iniciatīvu attīstīšanas, savu pienākumu un sabiedrībā izciešamo sodu efektivitātes uzlabošanas. Īpašu uzmanību pievērsīsim sabiedrības informēšanai par ieviestajiem risinājumiem Latvijas kriminālsodu izpildes sistēmas stiprināšanā, skaidrojot ik viena Latvijas iedzīvotāja īstermiņa un ilgtermiņa ieguvumus no tiem. Probācijas darbinieku profesionalitāte, pieredze un entuziasms ir nozīmīgākie sabiedrotie Dienesta mērķu sasniegšanā. Ticu, ka arī turpmāk izaicinājumus spēsim pārvērst panākumos, kas sekmēs sabiedrības drošības uzlabošanu.

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Mihails Papsujevičs', written over a white background.

Valsts probācijas dienesta vadītājs
Mihails Papsujevičs

Pamatinformācija

Valsts probācijas dienesta juridiskais statuss un darbības mērķis

Valsts probācijas dienests (turpmāk – Dienests) ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas īsteno valsts politiku tam noteikto funkciju ietvaros.

Dienesta juridiskais statuss, funkcijas, uzdevumi, kompetence un tiesības ir noteiktas Valsts probācijas dienesta likumā un Ministru kabineta 2005.gada 27.decembra noteikumos Nr.1010 „Valsts probācijas dienesta nolikums”.

Dienesta darbības mērķis ir veicināt sabiedrības drošību, nodrošinot kvalitatīvu Dienesta funkciju īstenošanu.

Dienesta funkcijas

Saskaņā ar Valsts probācijas dienesta likuma 6.pantu Dienests īsteno šādas funkcijas:

- 1) sniedz izvērtēšanas ziņojumu par probācijas klientu;
- 2) nodrošina probācijas programmu izstrādi un licencētu programmu īstenošanu;
- 3) organizē kriminālsoda – piespiedu darbs – izpildi;
- 4) organizē audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa – sabiedriskais darbs – izpildi;
- 5) pārbaudes laikā uzrauga personas, pret kurām izbeigts kriminālprocess, tās nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības;
- 6) pārbaudes laikā uzrauga personas, kuras ir nosacīti notiesātas vai nosacīti pirms termiņa atbrīvotas no brīvības atņemšanas iestādēm;
- 7) organizē un vada izlīgumu kriminālprocesā;
- 8) nodrošina papildsoda – probācijas uzraudzība – izpildi.

Lai sekmētu darbības mērķa sasniegšanu, Dienests:

- veicina zinātnisko pētniecību probācijas jomā un nodrošina pētījumu rezultātu efektīvu izmantošanu;
- atbilstoši kompetencei izstrādā un izplata informatīvos un metodiskos materiālus;
- sniedz mācību metodisko palīdzību un informāciju tiesībsardzības iestāžu amatpersonām;
- piedalās probācijas speciālistu tālākizglītības mācību programmu izstrādē un īstenošanā;
- atbilstoši kompetencei sniedz priekšlikumus normatīvo aktu izstrādē;
- sagatavo valsts investīciju un starptautisku programmu projektu pieteikumus, kā arī sekmē investīciju programmu īstenošanu;
- piedalās vienotas valsts politikas īstenošanā sociālās atstumtības mazināšanas jomā.

Pārskata gadā Dienesta īstenotās budžeta programmas (apakšprogrammas)

- Pamatbudžeta apakšprogramma 04.03.00. „Probācijas īstenošana”;
- Pamatbudžeta programma 48.00.00. „Tiesiskās un starpvalstu sadarbības pasākumu īstenošana”;
- Pamatbudžeta apakšprogramma 70.02.00. „Atmaksas valsts pamatbudžetā par Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības finansējumu (2007-2013)”;
- Pamatbudžeta apakšprogramma 70.06.00. „Citu Eiropas Savienības politiku instrumentu projektu un pasākumu īstenošana (2007. – 2013.)”;
- Pamatbudžeta apakšprogramma 71.06.00. „Eiropas ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta finansētie projekti”.

Dienesta struktūra

Dienesta struktūru, darba organizāciju, ierēdņu un darbinieku kompetenci nosaka Dienesta reglaments.

Dienesta sastāvā ietilpst Dienesta centrālais aparāts, 28 teritoriālās struktūrvienības un 9 filiāles. Dienesta teritoriālo struktūrvienību un to filiāļu izvietojums nodrošina funkciju īstenošanu pēc iespējas tuvāk probācijas klienta dzīvesvietai. Dienesta darbu vada iestādes vadītājs.

VALSTS PROBĀCIJAS DIENESTA VADĪTĀJS

28 TERITORIĀLĀS STRUKTŪRVIENĪBAS

9 TERITORIĀLO STRUKTŪRVIENĪBU FILIĀLES

2 TERITORIĀLO STRUKTŪRVIENĪBU DAĻAS

1. attēls. Dienesta struktūra

Dienesta uzdevumi 2015.gadā

- Turpināt pilnveidot Dienesta funkciju tiesisko regulējumu un nodrošināt funkciju izpildes kvalitāti atbilstoši tiesību aktu prasībām un kvalitātes vadības sistēmā noteiktajiem mērķiem un rādītājiem.
- Paaugstināt Dienesta administratīvo kapacitāti, t.sk. turpinot darbinieku profesionālās noturības plānā noteiktos pasākumus, un ierēdņu profesionālās darbības kvalitāti.
- Veicināt sabiedrības iesaistīšanu Dienesta funkciju īstenošanā.
- Veicināt efektīvu lēmumu pieņemšanu probācijas klientu uzraudzībā, balstoties uz klientam noteikto recidīva riska līmeni un identificētajām kriminogēnajām vajadzībām.
- Attīstīt jaunas darba metodes recidīva mazināšanā, t.sk. īstenot Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansēto projektu "Alternatīvu brīvības atņemšanai sekmēšana (ieskaitot iespējamo pilotprojektu elektroniskajai uzraudzībai)".
- Attīstīt un nostiprināt praksē starpinstitucionālās sadarbības modeli darbā ar probācijas klientiem, kuri ir izdarījuši noziedzīgu nodarījumu pret personas dzimumneaizskaramību un tikumību.

Finanšu resursi

Pārskata gadā Dienesta īstenotās budžeta programmas (apakšprogrammas)

- pamatbudžeta apakšprogramma 04.03.00 “Probācijas īstenošana”;
- pamatbudžeta apakšprogramma 70.02.00 “Atmaksas valsts pamatbudžetā par Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības finansējumu (2007-2013)”;
- pamatbudžeta apakšprogramma 71.06.00 “Eiropas ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta finansētie projekti”;
- pamatbudžeta apakšprogramma 73.07.00 “Pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansētie projekti (2014-2020)”.

Finanšu resursi

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde), EUR	Pārskata gadā	
			Gada plāns, EUR	Faktiskā izpilde, EUR
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)	5 881 484	5 961 530	5 961 495
1.1.	Dotācijas	5 881 484	5 961 530	5 961 495
1.2.	Ārvalstu finanšu palīdzība	-	-	-
2.	Izdevumi (kopā)	5 881 484	5 961 530	5 961 495
2.1.	Uzturēšanas izdevumi	5 644 689	5 961 470	5 961 435
2.1.1.	Subsīdijas un dotācijas, tai skaitā iemaksas starptautiskajās organizācijās	3 030	3 030	3 030
2.1.2.	Pārējie uzturēšanas izdevumi	5 641 659	5 958 440	5 958 405
2.2.	Izdevumi kapitālieguldījumiem	236 795	60	60

1.tabula. Pamatbudžeta apakšprogramma 04.03.00 “Probācijas īstenošana”

Pārskata gadā pamatbudžeta apakšprogrammas 04.03.00 “Probācijas īstenošana” līdzekļi tika izlietoti Dienesta darbības nodrošināšanai, iemaksām starptautiskajā nevalstiskajā organizācijā “Eiropas probācijas konfederācija” (CEP).

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde), EUR	Pārskata gadā	
			Gada plāns, EUR	Faktiskā izpilde, EUR
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)	16 774	7 248	-
1.1.	Dotācijas	-	-	-
1.2.	Ārvalstu finanšu palīdzība	16 774	7 248	-
2.	Izdevumi (kopā)	28 282	7 248	-
2.1.	Uzturēšanas izdevumi	28 282	7 248	-
2.1.1.	Subsīdijas un dotācijas, tai skaitā iemaksas starptautiskajās organizācijās	11 508	-	-
2.1.2.	Uzturēšanas izdevumu transferti	16 774	7 248	-
2.1.3.	Pārējie uzturēšanas izdevumi	-	-	-
2.2.	Izdevumi kapitālieguldījumiem	-	-	-

2.tabula. Pamatbudžeta apakšprogramma 70.02.00 “Atmaksas valsts pamatbudžetā par Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības finansējumu (2007-2013)”

Pārskata gadā pamatbudžeta apakšprogrammas 70.02.00 “Atmaksas valsts pamatbudžetā par Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības finansējumu (2007-2013)” projekta ““Apļi Eiropas Savienībai” – pieredzes apmaiņas pasākumi Eiropas Savienības ietvaros par seksuālās vardarbības mazināšanas iespējām” atlikuma līdzekļi netika atmaksāti budžetā.

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde), EUR	Pārskata gadā	
			Gada plāns, EUR	Faktiskā izpilde, EUR
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)	274 956	947 619	838 902
1.1.	Dotācijas	274 956	947 619	838 902
1.2.	Ārvalstu finanšu palīdzība	-	-	-
2.	Izdevumi (kopā)	274 956	947 619	838 902
2.1.	Uzturēšanas izdevumi	266 384	774 301	666 520
2.1.1.	Subsīdijas un dotācijas, tai skaitā iemaksas starptautiskajās organizācijās	-	-	-
2.1.2.	Citi pārskaitījumi ārvalstīm	5 344	40 465	7 640
2.1.3.	Pārējie uzturēšanas izdevumi	261 040	733 836	658 880
2.2.	Izdevumi kapitālieguldījumiem	8 572	173 318	172 382

3.tabula. Pamatbudžeta apakšprogramma 71.06.00 “Eiropas ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta finansētie projekti”

Pārskata gadā pamatbudžeta apakšprogrammas 71.06.00 “Eiropas ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta finansētie projekti” līdzekļi tika izlietoti projekta Nr. LV08/1 “Alternatīvu brīvības atņemšanai sekmēšana (ieskaitot iespējamo pilotprojektu elektroniskajai uzraudzībai)” īstenošanai.

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde), EUR	Pārskata gadā	
			Gada plāns, EUR	Faktiskā izpilde, EUR
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)	-	4 300	3 673
1.1.	Dotācijas	-	1 720	1 480
1.2.	Ārvalstu finanšu palīdzība	-	2 580	2 193
2.	Izdevumi (kopā)	-	4 300	3 673
2.1.	Uzturēšanas izdevumi	-	4 300	3 673
2.1.1.	Subsīdijas un dotācijas, tai skaitā iemaksas starptautiskajās organizācijās	-	-	-
2.1.2.	Pārējie uzturēšanas izdevumi	-	4 300	3 673
2.2.	Izdevumi kapitālieguldījumiem	-	-	-

4.tabula. Pamatbudžeta apakšprogramma 73.07.00 “Pārejās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansētie projekti (2014-2020)”

Pārskata gadā pamatbudžeta apakšprogrammas 73.07.00 “Pārejās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansētie projekti (2014-2020)” līdzekļi tika izlietoti projekta “Cilvēkresursu vadības attīstība probācijas jomā Norvēģijā, Somijā un Latvijā – galvenās atšķirības, izaicinājumi un nākotnes mērķi”, projekta Nr. PA-NET-807 aktivitāšu īstenošanai.

Dienesta darbības rezultāti

Pārskata gadā Dienests strādāja ar **17 875** probācijas klientiem (probācijas klienti, ar kuriem Dienests turpināja darbu no iepriekšējiem gadiem un probācijas klienti, ar kuriem Dienests uzsāka darbu pārskata gadā).

Pārskata gadā Dienests uzsāka darbu ar **11 718** probācijas klientiem, no kuriem 8 % ir vecumā no 11 – 17 gadiem un 25 % vecumā no 18 līdz 25 gadiem.

Viena probācijas klienta izmaksas dienā 2015.gadā - 1,33 eiro.

Gan kopējo probācijas klientu skaitu, gan probācijas klientu skaitu katrā Dienesta funkcijā ik gadu ietekmē vairāki savstarpēji saistīti faktori – demogrāfiskā situācija, sociāli ekonomiskie faktori, izmaiņas kriminālsodu politikā, Dienesta darba efektivitāte u.c.

Ministru kabinets 2009.gada 9.janvārī apstiprināja Kriminālsodu politikas koncepciju, ar ko tika turpinātas aizsāktās reformas kriminālsodu politikā. Kriminālsodu politikas koncepcija tika veidota ar mērķi sagatavot priekšlikumus izmaiņām kriminālsodu sistēmā, lai sekmētu efektīvāku tiesisko līdzekļu piemērošanu kriminālsodu politikas mērķu sasniegšanai. Kriminālsodu politikas koncepcijas īstenošanas ietvaros 2013.gada 1.aprīlī stājās spēkā apjomīgi grozījumi Krimināllikumā, kuru rezultātā tika veiktas būtiskas reformas kriminālsodu politikā. Lai kriminālsodu politika būtu sabalansēta un orientēta uz soda mērķu sasniegšanu, ar grozījumiem Krimināllikumā tika paredzēts nodrošināt tiesām un prokuroriem iespēju izvēlēties tādu krimināltiesisko līdzekli un tā mēru, kas ir maksimāli efektīvs katrā konkrētajā gadījumā, kā arī nodrošināt vienveidīgas kriminālsodu politikas īstenošanu valstī, nepieļaujot nepamatotu kriminālsodu pastiprināšanu vai mīkstināšanu. Ievērojot to, ka atsevišķi nodarījumi tika dekriminalizēti un par daudziem tika paredzēti alternatīvie sodi pie brīvības atņemšanas soda, kā arī to, ka brīvības atņemšanas termiņi kopumā tika samazināti, tika prognozēts, ka ar brīvības atņemšanu notiesāto personu skaits samazināsies, kā arī notiesātie ar brīvības atņemšanu izcietīs īsākus sodu termiņus, kas kopumā atslagos brīvības atņemšanas soda izpildi Latvijā.

Vērtējot probācijas klientu skaita dinamiku Dienesta funkcijās un ar tiesas nolēmumiem piemēroto kriminālsodu procentuālo sadalījumu, secināms, ka kriminālsodu politikas reformu ietvaros izvirzītie mērķi skaitliskā ziņā daļēji ir sasniegti. Tomēr, raugoties no krimināltiesisko līdzekļu piemērošanas efektivitātes viedokļa, tāda brīvības atņemšanai alternatīva soda kā piespiedu darbs īpatsvara straujais pieaugums nav vērtējams tikai pozitīvi. Kriminālsods - piespiedu darbs nenoliedzami ir orientēts uz likumpārkāpēju iekļaušanu sabiedrībā, var veicināt izpratni par nodarītā kaitējuma sekām un motivēt laboties, tomēr, jāņem vērā, ka tā organizēšanas ietvaros netiek identificēti personas kriminogēno uzvedību veicinošie faktori (iemesli, kuru dēļ probācijas klients izdarīja noziedzīgo nodarījumu) un netiek strādāts pie šo faktoru novēršanas. Izmaiņas Krimināllikumā paredz plašākas iespējas kombinēt sodus (piemēram, nosacīta notiesāšana un piespiedu darbs kā papildsods, piespiedu darbs kā pamatsods un probācijas uzraudzība kā papildsods u.c.), taču šo izmaiņu iedzīvināšanai praksē ir nepieciešams ilgāks laika periods. Paredzams, ka tuvākajos gados, palielinoties sodu kombināciju praksei, vienlaikus ar piespiedu darba izpildes organizēšanu, Dienests arvien biežāk varēs strādāt arī ar kriminogēno uzvedību veicinošo faktoru novēršanu, tādējādi efektīvāk sasniedzot soda piemērošanas mērķi.

	2011	2012	2013	2014	2015
Brīvības atņemšana	33	35	31	29	28
Nosacīta notiesāšana	35,8	33	25	21	17,7
Naudas sods	2,2	2	2,5	2,4	1,6
Piespiedu darbs	28,5	29	41	44	53
Atbrīvoti no soda	0,4	0,94	0,99	1	0,47

5.tabula. Ar tiesas nolēmumu piemēroto kriminālsodu procentuālais sadalījums.¹

Kriminālsoda – piespiedu darbs – izpildes organizēšana

Dienests kriminālsoda – piespiedu darbs – izpildi organizē no 2005.gada. Piespiedu darbs ir viens no sabiedrībā izciešamajiem kriminālsodiem, kuru persona izcieš no mācībām vai pamatdarba brīvajā laikā savas dzīvesvietas apvidū, bez atlīdzības veicot sabiedriski derīgu darbu.

Kopumā 2015.gadā Dienests piespiedu darba izpildi organizēja 8974 personām, kas ir par 20% vairāk kā 2014.gadā. Probācijas klientu skaita un no tiesām un prokuratūrām izpildei saņemto nolēmumu

¹ TIS statistika (uz 2015.gada 24.februāri)

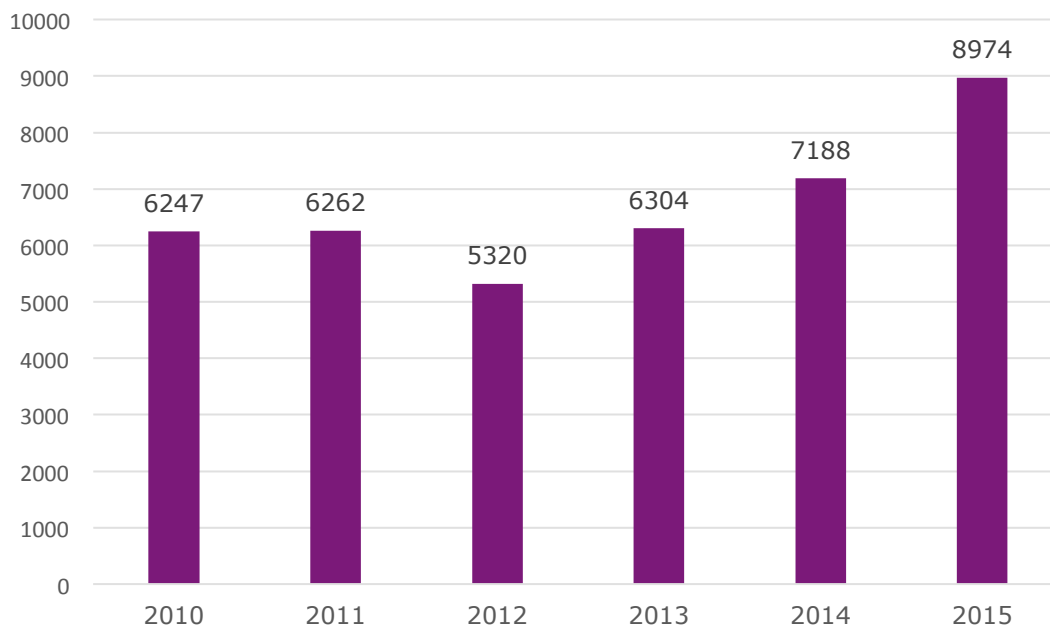
skaita pieaugums piespiedu darba jomā pārskata gadā saistāms ar 2013.gada 1.aprīlī spēkā stājušos 2012.gada 13.decembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā”, kurš tika izstrādāts saskaņā ar Kriminālsodu politikas koncepciju. Ar minētajiem grozījumiem Krimināllikumā vairāk kā 150 Krimināllikuma Sevišķās daļas panti un to daļas papildinātas ar sankciju - piespiedu darbs, kā arī paplašinātas iespējas piemērot piespiedu darbu kombinācijā ar citu sodu. Lai kriminālsodu politika būtu sabalansēta un orientēta uz soda mērķu sasniegšanu, likums paredz tādus grozījumus Krimināllikumā, kas nodrošinās tiesām un prokuroriem iespēju izvēlēties tādu krimināltiesisko līdzekli un tā mēru, kas ir maksimāli efektīvs katrā konkrētajā gadījumā.

Saskaņā ar Tiesu informatīvajā sistēmā esošo informāciju 2015.gadā tika notiesātas 9542 personas, no kurām piespiedu darbs ir piemērots 53% gadījumu, kas ir par 7% vairāk kā 2014.gadā.²

No 2015.gadā Dienestā izpildei saņemtajiem nolēmumiem par piespiedu darba piemērošanu ar tiesas nolēmumu tas ir piemērots 76% gadījumu, ar prokurora priekšrakstu par sodu 24% gadījumu. Salīdzinot ar 2014.gadu, izpildei saņemto tiesas nolēmumu skaits palielinājies par 16%, savukārt izpildei saņemto prokuroru priekšrakstu par sodu skaits palielinājās par 4%.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2009.gada 9.janvāra rīkojumā Nr.6 apstiprinātajiem Kriminālsodu politikas koncepcijā norādītajiem datiem un prognozēm vidējais piemērotais un prognozētais piespiedu darba stundu skaits norādīts 142 stundas. No 2013.gada 1.aprīļa, kad spēkā stājās 2012.gada 13.decembra likums „Grozījumi Krimināllikumā”, vidējais piemērotais stundu skaits ir sasniedzis prognozēto apmēru – 142,45 piespiedu darba stundas (2013.gadā vidējais piemērotais stundu skaits – 125,33, 2014.gadā – 135,42 un 2015.gadā – 142,45 stundas).

Piespiedu darba izpildes laikā probācijas klienti 2015.gadā nostrādāja 575 662 piespiedu darba stundas (t.sk. papildsoda - piespiedu darbs ietvaros - 267 pusaudži 17 721 stundu), kas ir par 65 477 stundām vairāk kā 2014.gadā. Saskaņā ar Ministru kabineta 2013.gada 27.augusta noteikumiem Nr.665 „Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi”, minimālā stundas likme 2015.gadā bija 2,166 euro, bet pusaudžiem – 2,477 euro. Ņemot vērā iepriekš minēto, pārskata gadā probācijas klientu darbs darba devējiem ļāva novirzīt citiem mērķiem vismaz 1 252 395 euro, laika periodā no 2005.gada līdz 2015.gadam vismaz 5 948 040 euro.

2. attēls. Probācijas klientu skaits piespiedu darba jomā (attiecīgajā gadā probācijas klientu skaits, ar kuriem uzsākts darbs, ieskaitot probācijas klientu skaitu, ar kuriem darbs turpinās no iepriekšējā gada).

² TIS statistika par 2015.gadu (20).

No visiem probācijas klientiem, kuriem Dienests 2015.gadā uzsāka organizēt kriminālsoda – piespiedu darbs – izpildi, šis sods ir piemērots:

- 22% par zādzību, krāpšanu un piesavināšanos nelielā apmērā (Krimināllikuma 180.pants);
- 14% par transportlīdzekļa vadīšanu alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē (Krimināllikuma 262.pants, 262.pirmā daļa);
- 12% par svešas kustamas mantas slepenu vai atklātu nolaupīšanu (Krimināllikuma 175.pants);
- 7% par narkotisko un psihotropo vielu neatļautu iegādāšanos, glabāšanu un realizēšanu nelielā apmērā un narkotisko un psihotropo vielu lietošanu bez ārsta nozīmējuma (Krimināllikuma 253., 253.² pants);
- 4% par svešas mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu (Krimināllikuma 185.pants);
- 41% par citiem Krimināllikuma pantiem.

No 2015.gadā piespiedu darba jomā saņemto tiesas nolēmumu skaita 3034, jeb 43% notiesāto probācijas klienta statusā nokļuvuši pirmo reizi. 269 personas bija nepilngadīgas.

Salīdzinot ar 2014.gadu, 2015.gadā piespiedu darba piemērošana par noziedzīgu nodarījumu saskaņā ar Krimināllikuma 180.pantu pieaugusi par 11%, saskaņā ar Krimināllikuma 262.pantu par 5%, saskaņā ar Krimināllikuma 175.pantu par 5%, saskaņā ar Krimināllikuma 253., 253.² pantu par 2% un saskaņā ar Krimināllikuma 185.pantu samazinājās par 1%, savukārt par 20% palielinājās piespiedu darba piemērošana par noziedzīgiem nodarījumiem saskaņā ar citiem Krimināllikuma pantiem. Analizējot situāciju no 2010.gada par Dienestā saņemtajiem tiesu nolēmumiem un prokuroru priekšrakstiem par sodu, secināms, ka tendence, par kādiem noziedzīgiem nodarījumiem kriminālsods piemērots, ir nemainīga – visvairāk Krimināllikuma 180. un 262.panti. Savukārt, par Krimināllikuma 253.pantu sodīto personu skaits katru gadu pieaug vidēji par 1%, bet nepārsniedz 7% no visiem Dienestā izpildē saņemtajiem nolēmumiem, ar kuriem personai piemērots piespiedu darbs.

Saskaņā ar 2012.gada 13.decembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā”, kas stājās spēkā 2013.gada 1.aprīlī ir novērojamas būtiskas izmaiņas attiecībā uz probācijas klientu skaitu, kuriem tiesa vai prokurors ir piemērojis piespiedu darbu. Probācijas klientu skaits piespiedu darba jomā Dienestā nepilnu trīs gadu laikā ir pieaudzis par 32%. Turklāt, ar 2013.gada 1.aprīli piespiedu darbs tiek piemērots arī kā papildsods pie nosacītas notiesāšanas.

2015.gadā tiesa piespiedu darbu kā papildsodu ir piemērojusi piecām pilngadīgām personām, kas ir par vienu personu vairāk kā 2014.gadā. Savukārt, 2015.gadā sodu kombinācijas piespiedu darbs kā pamatsods kopā ar nosacītu notiesāšanu piemērots 128 personām, kas ir par 13% vairāk kā 2014.gadā, bet piespiedu darbs kopā ar brīvības atņemšanu – 291 probācijas klientam, kas ir par 62% vairāk kā 2014.gadā un piespiedu darbs kombinācijā ar papildsodu - probācijas uzraudzība – piemērots 87 probācijas klientiem, kas ir par 97% vairāk kā 2014.gadā.

2015.gadā Dienests tiesām nosūtījis 901 iesniegumu par piespiedu darba aizstāšanu ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, kas ir 10% procenti no kopējā probācijas klientu skaita piespiedu darba jomā un ir par 1% vairāk kā 2014. gadā

Nemot vērā to, ka būtiska loma sabiedrībā izciešamo sodu izpildē ir sabiedrības iesaistīšanai, Dienesta teritoriālās struktūrvienības ir veicinājušas nevalstisko organizāciju un reliģisko organizāciju piesaisti probācijas klientu nodarbināšanā piespiedu un sabiedriskajā darbā, noslēdzot līgumus par probācijas klientu nodarbināšanu attiecīgajā jomā. Dienestā noslēgti un ir aktīvi 1602 līgumi par probācijas klientu nodarbināšanu kriminālsoda – piespiedu darbs – un audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa – sabiedriskais darbs – izpildes laikā. No tiem ar valsts un pašvaldību iestādēm noslēgti – 1278 līgumi, ar biedrībām un nodibinājumiem – 217 līgumi un ar reliģiskām organizācijām – 107 līgumi.

2015.gadā ir noslēgti 97 jauni līgumi par probācijas klientu nodarbināšanu piespiedu darbā, no kuriem 64 ir noslēgti ar valsts un pašvaldību iestādēm, 20 ar nevalstiskajām organizācijām un 13 ar reliģiskajām organizācijām, tādejādi veicinot sabiedrības iesaisti darbā ar personām, kas pārkāpušas likumu.

Izvērtējot probācijas klientu paveiktos darbus, secināms, ka darba veidu loks ir plašs, un ar katru gadu Dienesta darbinieki pievērš ar vien lielāku uzmanību darba devēja izvēlei, un probācijas klientu nodarbināšanai atbilstoši viņu izglītībai un prasmēm, veicot sabiedrībai lietderīgus darbus.

Atbilstoši izglītībai un prasmēm probācijas klienti ir veikuši telpu, sociālo dzīvokļu remontu - gan kapitālo, gan kosmētisko, metināšanas darbus, kapu pieminekļu un apmaļu atjaunošanu, teritoriju sakopšanas, bruģēšanas, mūrēšanas darbus, ielu vingrošanas metāla iekārtu izgatavošanu sporta un atpūtas bāzē, apzaļumošanas darbus, bērnu rotaļlaukumu atjaunošanas, grāvju sakopšanas darbus, sociālo dzīvokļu un telpu tīrīšanu un sakopšanu, daudzdzīvokļu māju bēniņu tīrīšanu un sakārtošanu, tehnikas remontdarbus: zāles pļāvēja remontu, pašvaldības traktortehnikas remontu, dārzkopības tehnikas remontu, palīģierīču – ratiņkrēslu, staiguļu, elektroinstalāciju atjaunošanu un uzstādīšanu “Latvijas Sarkanajā Krustā”, sanitārā mezgla izbūvi un atjaunošanu, svētku pasākumu dekorāciju izveidošanu un uzstādīšanu, teātra dekorāciju izveidošanu, izstāžu plauktu un kompozīcijas veidošanu, audio ierakstu transkripciju, informatīvo video sižeta izveidošanu par inficēšanos ar HIV un iespējām pārbaudīt veselības stāvokli, tulkošanas darbus, mūzikas nodarbības metodikas izstrādāti, u.c.

3. attēls. Vecas grīdas demontēšana un jaunas virsmas ieklāšana Augstkalnes pakalpojumu centrā (pirms un pēc)

Atsevišķos gadījumos probācijas klienti, kas atbildīgi un kvalitatīvi veikuši piespiedu darbus, tiek pieņemti algotā darbā organizācijā vai iestādē, kur veikuši piespiedu darbus.

Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa bērniem – sabiedriskais darbs – izpildes organizēšana

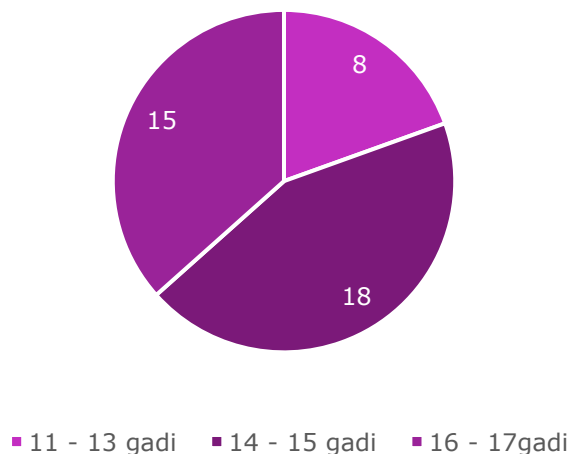
Dienests audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa – sabiedriskais darbs – izpildi uzsāka 2005.gadā. Pēc satura šis audzinoša rakstura piespiedu līdzeklis ir līdzīgs kriminālsodam – piespiedu darbs, jo arī šajā gadījumā bērns bez atlīdzības no mācībām un darba brīvajā laikā veic sabiedrībai derīgu darbu. Jāņem vērā, ka to var piemērot bērniem vecumā no 11 līdz 18 gadiem un uz šo kategoriju attiecas virkne prasību, kas saistītas ar nodarbināšanas ierobežojumiem darba drošības un aizsardzības jomā.

2015.gadā Dienesta teritoriālās struktūrvienības saņēma izpildei 41 lēmumu, ar kuriem probācijas klientam ir piemērots audzinoša rakstura piespiedu līdzeklis - sabiedriskais darbs. Salīdzinot ar 2014.gadu, tie ir par 60 lēmumiem mazāk. Kopā 2015.gadā sabiedriskā darba izpilde tika organizēta 61 probācijas klientam. Pieciem probācijas klientiem audzinoša rakstura piespiedu līdzeklis – sabiedriskais darbs piemērots saskaņā ar Krimināllikuma 66.panta nosacījumiem.

	2011	2012	2013	2014	2015
Nolēmumi	109	97	105	101	41

6. tabula. Dienestā saņemto tiesas nolēmumu skaita dinamika sabiedriskā darba jomā

No 2015.gadā Dienesta teritoriālās struktūrvienībās saņemtiem izpildei 41 lēmumiem, astoņi probācijas klienti, kuriem piemērots sabiedriskais darbs ir vecumā no 11 – 13 gadiem, 18 vecumā no 14 – 15 gadiem un 15 probācijas klienti ir vecumā no 16 – 17 gadiem.

4. attēls. Probācijas klientu sabiedriskā darba jomā sadalījums pēc vecuma

Probācijas klientu skaitam sabiedriskā darba jomā ir tendence ar katru gadu samazināties. Vērtējot šo tendenci, jāņem vērā, ka samazinās bērnu skaits valstī kopumā. Atbilstoši Centrālās statistikas pārvaldes veiktajam iedzīvotāju skaita pārrēķinam, 2013.gada sākumā valstī reģistrēto bērnu skaits (vecuma grupā 0-17 gadi) bija 347 018, bet reģistrēto nepilngadīgo skaits (vecuma grupā 11-17 gadi) bija 125 935. Savukārt 2014.gada sākumā valstī reģistrēto bērnu skaits (vecuma grupā 0-17 gadi) bija 345 837, bet reģistrēto nepilngadīgo skaits (vecuma grupā 11-17 gadi) bija 123 847. 2014.gadā valstī reģistrēto bērnu skaits (vecuma grupā 0-17 gadi) salīdzinot ar 2013.gadu ir samazinājies par 0,3 %, bet reģistrēto nepilngadīgo skaits (vecuma grupā 11-17 gadi) samazinājies par 1,7 %.

2015.gada laikā probācijas klienti, kuriem tika piemērots sabiedriskais darbs, nostrādāja 1 105 sabiedriskā darba stundas.

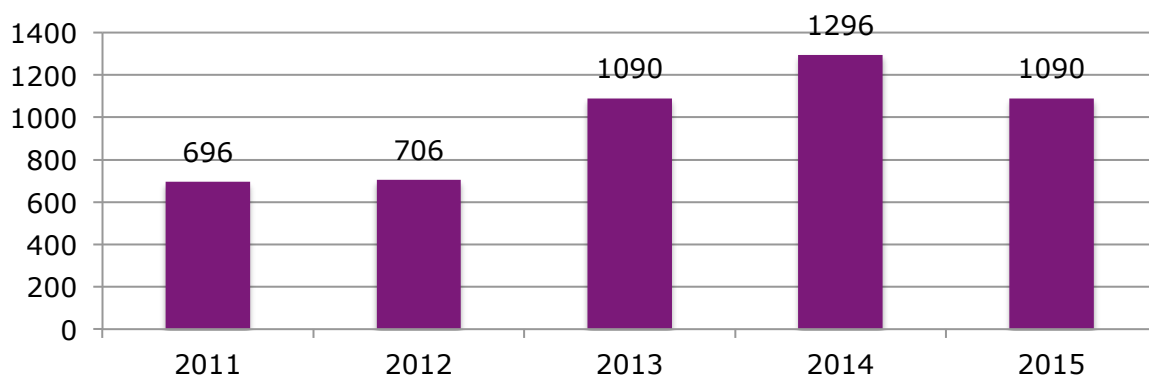
2015.gadā tiesai ir nosūtīts viens priekšlikums par sabiedriskā darba piemērošanas ilguma palielināšanu un viens priekšlikums par piemērotā audzināšanas rakstura piespiedu līdzekļa aizstāšanu ar stingrāku piespiedu līdzekli, savukārt 2014.gadā nebija neviens šāds gadījums.

Ņemot vērā, ka šī audzināšanas rakstura piespiedu līdzekļa izpildes ietvaros Dienestam nav noteikta kompetence strādāt ar noziedzīga nodarījuma izdarīšanas cēloņiem, sevišķa uzmanība tiek pievērsta sociāli atbildīgu darba devēju piesaistei, kas varētu palīdzēt mainīt bērna vērtības, ieinteresēt bērnu pavadīt laiku lietderīgi un orientēties uz sociāli atbildīgām aktivitātēm.

2015.gadā ir noslēgti 25 jauni līgumi par probācijas klientu nodarbināšanu sabiedriskā darbā, no kuriem 21 ir noslēgti ar valsts un pašvaldību iestādēm, trīs ar nevalstiskajām organizācijām un viens ar reliģisko organizāciju.

Izlīgumu organizēšana un vadīšana

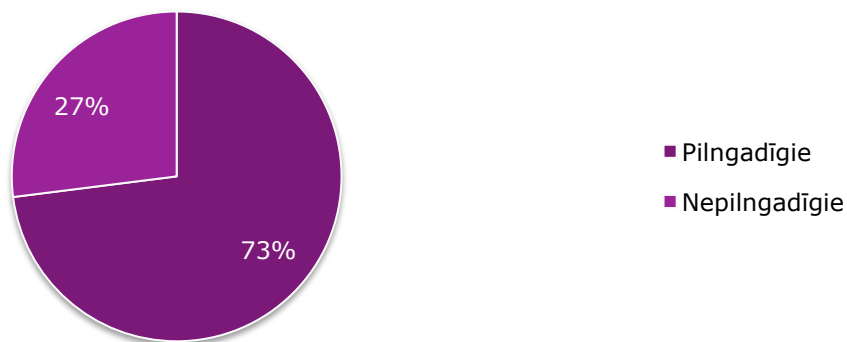
Izlīgums ir sarunu process, kurā brīvprātīgi iesaistās cietušais un likumpārkāpējs un kuru vada neitrāla persona – starpnieks. Starpnieks ir īpaši apmācīta persona konfliktu risināšanā, kas izlīguma procesā palīdz īstenot miermīlīgas sarunas starp iesaistītajām pusēm, neiesakot risinājumu, nevienu netiesājot, ievērojot konfidencialitāti un neitralitāti. Starpnieki ir gan Dienesta darbinieki, gan sertificēti brīvprātīgā darba veicēji. 2015.gadā Dienestā darbojās 30 sertificēti brīvprātīgā darba veicēji. 2015.gadā tika organizēti un vadīti 1090 izlīgumi, kas ir par 206 izlīgumiem jeb 16% mazāk kā 2014.gadā.

5. attēls. Īstenoto izlīgumu dinamika pa gadiem (absolūtie skaitļi)

37 gadījumos izlīguma vadīšanā tika izmantota izlīguma metode – izlīguma sanāksme. Šo metodi Eiropā atzīst par efektīvu noziegumu profilakses veidu darbā ar nepilngadīgajiem. Izlīguma sanāksme sniedz iespēju iesaistīt daudz plašāku dalībnieku loku, ne tikai tos, kuri tika ietekmēti noziedzīgā nodarījuma rezultātā, bet arī profesionāļus, kuri varētu sniegt konkrētajai ģimenei nepieciešamo atbalstu. Pielietojot izlīguma sanāksmes metodi tiek veicināta starpinstitucionālā sadarbība gan konkrētā gadījuma risināšanai, gan tiek risināti jautājumi par nepilngadīgo deviāto uzvedību kopumā. Izlīguma sanāksme ir metode, kas veicina noziedzīgā nodarījuma atkārtotības novēršanu tieši nepilngadīgo vidū.

2015.gadā izlīguma sanāksme tika vairākkārt pielietota arī gadījumos, kad noziedzīgu nodarījumu bija veikušas pilngadīgas personas grupā. Tas sniedza iespēju taupīt cietušā laiku, kā arī likumpārkāpējiem solidarīgi uzņemties atbildību par noziedzīgā nodarījuma sekām. 2015.gadā 27% probācijas klientu, kuri iesaistījās izlīgumā, bija nepilngadīgie, savukārt pilngadīgie – 73%. 2015.gadā tika saņemti 291 pieprasījums izlīguma organizēšanai par gadījumiem, kad noziedzīgu nodarījumu bija izdarījuši nepilngadīgie, tas ir par 21 izlīguma organizēšanas pieprasījumiem mazāk kā 2014.gadā.

6.attēls. Probācijas klientu sadalījums 2015.gadā izlīguma jomā

Līdzīgi kā iepriekšējos gados, izlīguma ierosinātāji 2015.gadā, galvenokārt, bija likumpārkāpēji, taču šajā grupā ir vērojams būtisks kritums. 2015.gadā ir palielinājies pieprasījumu skaits no prokuratūras

un policijas, taču ir samazinājies pieprasījumu skaits no tiesām un tiesneša ierosinājumu skaits, kas saistīts ar lietām par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa piemērošanu bērniem.

	2011.g.	2012.g.	2013.g.	2014.g.	2015. g.	Pieaugums/ samazinājums 2015. gadā
Policija	185	166	244	289	323	34
Prokuratūra	53	71	76	89	96	7
Tiesa		0	22	72	36	-36
Abas iesaistītās puses	11	4	17	5	4	-1
Likumpārkāpējs	433	445	688	807	606	-201
Cietušais	11	13	39	25	20	-5
Tiesneša ierosinājums	3	7	4	9	5	-4
Kopā	696	706	1090	1296	1090	-206

7.tabula. Izlīguma ierosinājumu skaita dinamika

Analizējot ierosinātos izlīgumus, var secināt, ka visbiežāk izlīgumi ir ierosināti gadījumos par mazāk smagiem un smagiem noziegumiem.

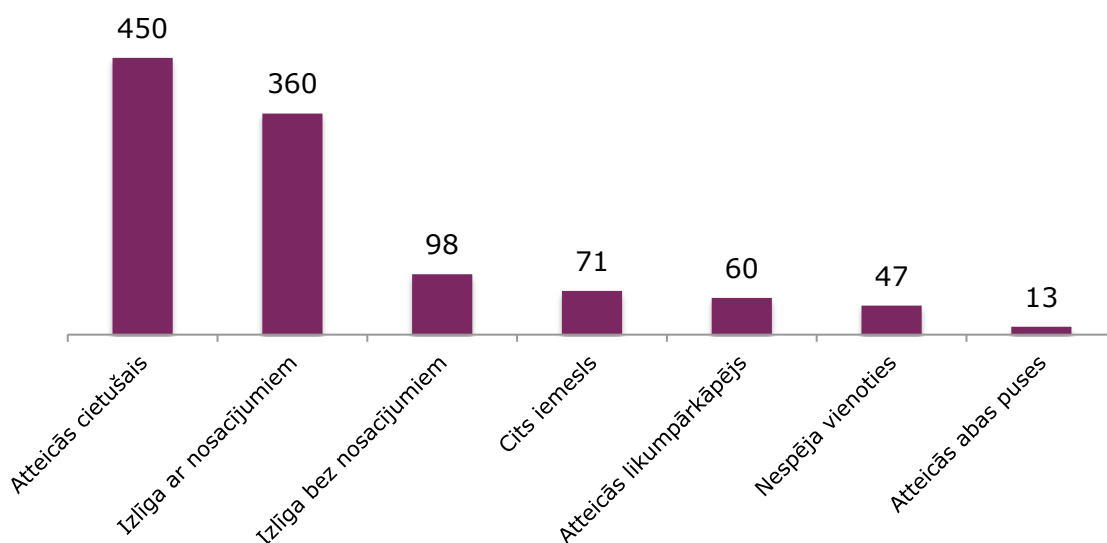
Krimināllikuma pants	2014	2015
Par zādzību, krāpšanu vai piesavināšanos nelielā apmērā (KL 180/1)	425	307
Par zādzību, ja tā izdarīta, iekļūstot dzīvoklī vai citā telpā, vai ja tā izdarīta no glabātavas vai transportlīdzekļa (KL 175/3)	239	247
Par svešas mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu (KL 185/1)	180	205
Par svešas kustamas mantas slepenu vai atklātu nolaupīšanu (zādzība) (175/1)	56	75
Par viegla miesas bojājuma tīšu nodarīšanu (KL 130/2)	88	52
Par ceļu satiksmes noteikumu vai transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu (260/1, 260/1.1)	12	46
Par tāda miesas bojājuma tīšu nodarīšanu, kas izraisījis ilgstošu veselības traucējumu vai vispārējo darbību ievērojamu paliekošu zaudēšanu mazāk nekā vienas trešdaļas apmērā (KL 126/1)	40	43
Par laupīšanu, ja to izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās vai ja tā izdarīta, iekļūstot dzīvoklī vai citā telpā (176/2)	18	26
Par huligānismu, ja to izdarījusi personu grupa vai ja tas saistīts ar miesas bojājumu nodarīšanu (231/2)	25	22
Par zādzību, ja to izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās (175/2)	55	20
Par svešas kustamas mantas nolaupīšanu, ja tā saistīta ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu (laupīšana) (176/1)	11	20
Par sveša finanšu instrumenta vai maksāšanas līdzekļa nolaupīšanu, iznīcināšanu, bojāšanu vai nelikumīgu izmantošanu (193/2)	28	14
Par svešas mantas prettiesisku iegūšanu vai izšķērdēšanu (179/1)	11	13
Par svešas mantas vai tiesību uz šādu mantu, vai citu mantisku labumu iegūšanu, apzināti ievadot automatizētā datu apstrādes sistēmā nepatiesus datus (177/1)	7	11
Un citi (KL 109/1, 132, 143, 231/2, 174)	Līdz 10	Līdz 10

8.tabula. Izlīgumu sadalījums pēc noziedzīga nodarījuma veidiem

Lielākā daļa izlīgumu organizēti par zādzību, krāpšanu vai piesavināšanos nelielā apmērā, par zādzību iekļūstot telpā, kā arī svešas mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu.

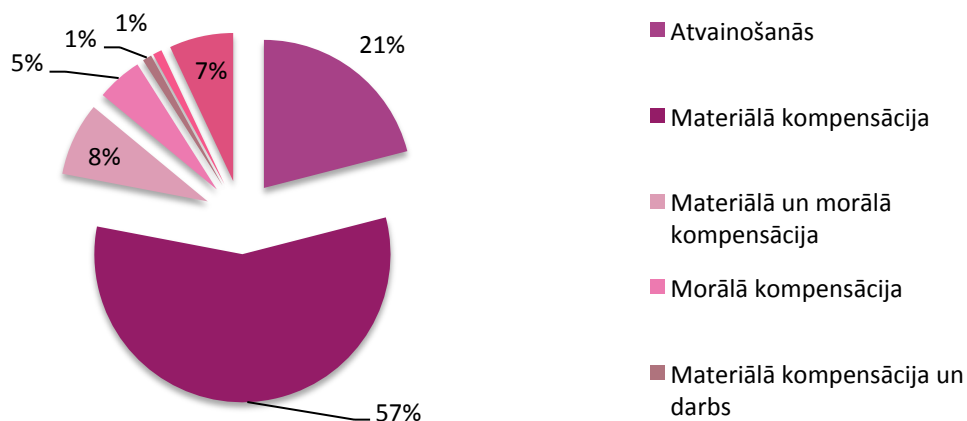
2015.gadā 46% gadījumu izlīguma procesā iesaistītās puses ieradās uz izlīguma sēdi. Minētais rādītājs, salīdzinot ar 2014.gadu ir samazinājies par 6%, kas skaidrojams ar to, ka palielinājies gadījumu skaits, kad no izlīguma atsakās cietušie. Liela daļa cietušo vēlas saņemt kompensāciju pirms izlīguma sēdes, taču lielākā daļa likumpārkāpēju nespēj uzreiz samaksāt cietušā prasīto kompensācijas summu, līdz ar ko cietušie atsakās no dalības izlīgumā.

2015.gadā izlīgumā iesaistītās puses 33% gadījumos izlīga ar nosacījumiem, 9% gadījumos izlīga bez nosacījumiem, bet nepanāca vienošanos 4% gadījumos. Kopumā šos rezultātus var uzskatīt par pozitīviem, jo 42% gadījumos, kad iesaistītās puses ieradās uz izlīguma sēdi, tās spēja izlīgt.

7.attēls. Organizēto izlīgumu rezultāti 2015.gadā

2015. gadā 57% gadījumu izlīguma dalībnieki vienojās par materiālo kompensāciju, kas ir par 6% vairāk nekā 2014.gadā. Būtiski ir arī tas, ka 21% gadījumu 2015.gadā un 22% gadījumu 2014.gadā cietušie saņēma atvairošanos, tas lielākoties attiecas uz tiem gadījumiem, kad puses izlīga bez nosacījumiem. Citu nosacījumu skaits ir līdzīgs iepriekšējo gadu rezultātiem.

8.attēls. Novadīto izlīgumu rezultāti 2015.gadā

Lai plašāk informētu sabiedrību un veicinātu procesa virzītāju izpratni par izlīguma mērķiem un būtību ne tikai kriminālprocesā, bet arī, lai rosinātu pozitīvu konfliktu risināšanas kultūru Latvijā kopumā, Dienests vairāku gadu garumā organizējis informatīvas kampaņas, kas ir sniegušas pozitīvus

rezultātus, par ko liecina pieaugošais izlīgumu pieprasījumu skaits no procesa virzītājiem un lielā interese no studējošo puses, rakstot savus bakalaura un maģistra darbus.

Izvērtēšanas ziņojumu sastādīšana

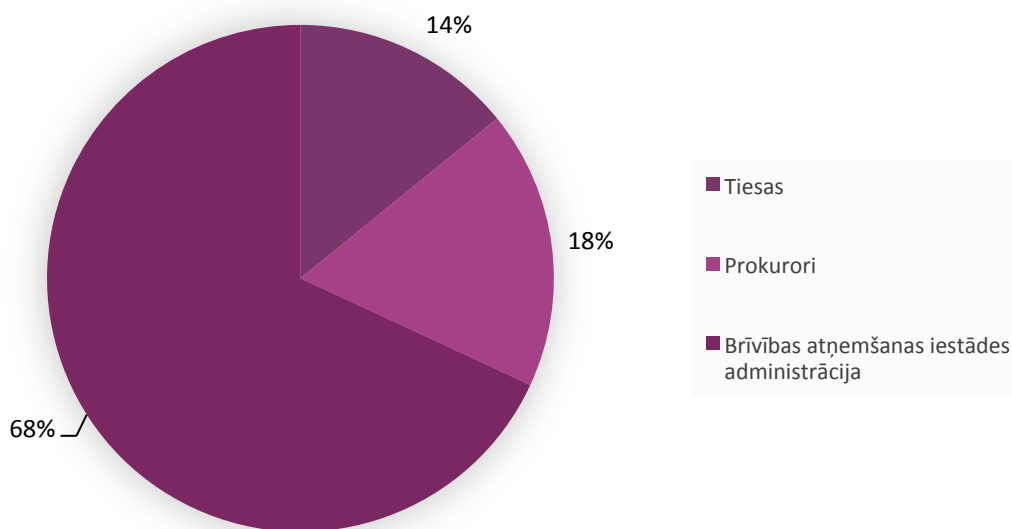
Viena no Dienesta funkcijām ir izvērtēšanas ziņojumu sniegšana pēc tiesas vai prokurora pieprasījuma par apsūdzēto kriminālprocesā, pēc brīvības atņemšanas iestādes administrācijas pieprasījuma, par notiesāto, kurš pretendē uz nosacītu pirms termiņa atbrīvošanu no soda izciešanas.

Izvērtēšanas ziņojuma mērķis ir sniegt vispusīgu, objektīvu informāciju, uz kuras pamata tiks izlemts jautājums par probācijas klientam nosakāmo sodu vai izlemts jautājums par probācijas klienta nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu no soda izciešanas, kā arī par iespējamiem Dienesta noteiktiem pienākumiem uzraudzības ietvaros, ņemot vērā probācijas klienta domāšanas veidu, uzvedību, attieksmi un noziedzīga nodarījuma izdarīšanu veicinošos sociālos apstākļus un sniegt informāciju par aizskarto cietušā tiesību vai likumisko interešu atjaunošanu vai tās iespēju.

Izvērtēšanas ziņojums ir būtisks informācijas avots ne tikai prokuroram un tiesai, kuriem ir pieejama vispusīga, objektīva uz faktiem balstīta informācija ar identificētiem faktoriem, kas ir bijuši par iemeslu noziedzīga nodarījuma izdarīšanai, bet arī sodu izpildes institūcijām (Dienestam, brīvības atņemšanas iestādēm), jo uzsākot soda izpildi ir pieejama būtiska un izvērsta informācija par notiesāto, kas ļauj nekavējoties nodrošināt efektīvu darbu ar notiesāto - *nekavējoties noteikt pienākumus vai uzsākt resocializācijas pasākumus.*

Izvērtēšanas ziņojums ir būtisks informācijas avots arī cietušā interešu ievērošanā, tiek nodrošinātas cietušā intereses un mazināts iespējamais apdraudējums - *izvērtējot noziedzīgā nodarījuma smagumu un bīstamību, notiesātajam noteikti pienākumi, kas vērsti uz cietušā interešu ievērošanu.*

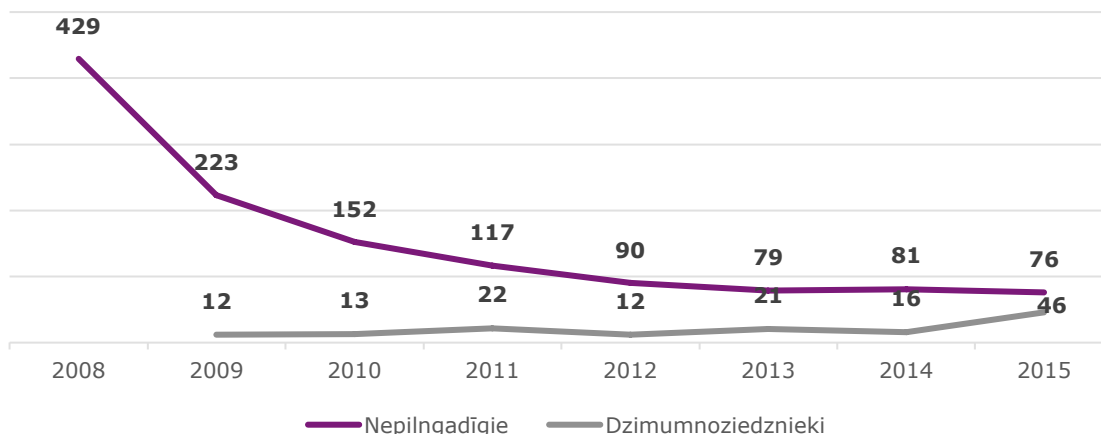
2015.gadā Dienestam tika pieprasīti 1294 izvērtēšanas ziņojumi, no kuriem 881 izvērtēšanas ziņojuma pieprasījums saņemts no brīvības atņemšanas iestādēm, bet 230 no prokuroriem un 183 no tiesām.

9.attēls. Izvērtēšanas ziņojumu skaita sadalījums pēc pieprasītāja 2015.gadā

Sākot no 2011.gada pieprasīto izvērtēšanas ziņojumu skaits pēc brīvības atņemšanas iestāžu administrāciju pieprasījuma katru gadu samazinās. Izvērtēšanas ziņojumu pieprasījuma skaitu ir ietekmējušas virkne izmaiņu - ievērojami mainījušies sociāli ekonomiskie faktori un demogrāfiskā situācija, kā arī notikušas būtiskas izmaiņas Latvijas krimināltiesību un sodu izpildes politikā, kuras vērstas uz brīvības atņemšanas sodu piemērošanas samazināšanu, paplašinot brīvības atņemšanas alternatīvu piemērošanu. Iepriekš minēto pārmaiņu rezultātā šo gadu laikā ir samazinājies personu skaits, kuras izcieš brīvības atņemšanas sodu ieslodzījuma vietās, attiecīgi samazinot potenciālo nosacīti pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvoto personu skaitu.

No 2010.gada līdz 2013.gadam samazinājās izvērtēšanas ziņojumu pieprasījumu skaits par nepilngadīgajiem probācijas klientiem, kas saistāms gan ar sociāli ekonomiskajiem faktoriem un demogrāfisko situāciju, gan ar īsākiem krimināllietu virzīšanas termiņiem attiecībā uz nepilngadīgajām personām, kuru dēļ tiesa vai prokurors nepieprasa Dienestam sniegt izvērtēšanas ziņojumu par nepilngadīgo, kas apsūdzēts kriminālprocesā.

10.attēls. Saņemto pirmstiesas izvērtēšanas ziņojumu dinamika - dzimumnoziedznieki, nepilngadīgie

Kopumā 2015.gadā izvērtēšanas ziņojumu pieprasījumu skaits ir samazinājies par 11,7%. Savukārt izvērtēšanas ziņojumu pieprasījumu skaits no tiesas ir palielinājies par 12%, kas ir saistīts ar grozījumiem normatīvajā regulējumā par obligātu izvērtēšanas ziņojumu pieprasīšanu gadījumos, kad probācijas klients tiek apsūdzēts par noziedzīgo nodarījumu pret personas tikumību un dzimumneaizskaramību.

	2014.gads	2015.gads	Salīdzinājums
Brīvības atņemšanas iestādes administrācija	1046	881	-15,8% ↓
Tiesa	163	183	+12% ↑
Prokuratūra	256	230	-10% ↓
KOPĀ:	1465	1294	-11,7% ↓

9.tabula. Izvērtēšanas ziņojumu pieprasījumu dinamika salīdzinot ar 2014.gadu

Būtiskākās izmaiņas izvērtēšanas ziņojumu sagatavošanas jomā 2015.gadā:

1. Ar 2015.gada 1.jūliju atbilstoši izstrādātajiem un Saeimā pieņemtajiem vairākiem likumprojektiem (2014.gada 2.oktobra; 2015.gada 15.janvāra likumiem "Grozījumi Valsts probācijas dienesta likumā", "Grozījumi Latvijas Sodū izpildes kodeksā", "Grozījumi Krimināllikumā" un „Grozījumi Kriminālprocesa likumā”) Dienests uzsāka īstenot notiesāto elektronisko uzraudzību.

Lai noteiktu izvērtēšanas ziņojumā iekļaujamās informācijas apjomu, kā arī izvērtēšanas ziņojuma sastādīšanas un sniegšanas kārtību gadījumos, kad izvērtēšanas ziņojums tiek sagatavots par personu, kura pretendē uz nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu no soda izciešanas ar elektronisko uzraudzību, tika izstrādāti un 2015.gada 16.jūnijā pieņemti *Ministru kabineta noteikumi Nr.317 "Grozījumi Ministru kabineta 2011.gada 5.aprīļa noteikumos Nr.271 "Noteikumi par izvērtēšanas ziņojumā iekļaujamās informācijas apjomu un tā sastādīšanas un sniegšanas kārtību"”*

Ņemot vērā, ka elektroniskā uzraudzība tika noteikta kā viens no papildus pienākumiem nosacītas pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvošanas piemērošanas gadījumā, ar papildus nosacījumiem (nosacītu pirms termiņa no soda izciešanu var piemērot agrāk, notiesātajam jāpiekrīt elektroniskajai uzraudzībai, elektroniskās uzraudzības īstenošana ir iespējama notiesātā dzīvesvietā, elektroniskās uzraudzības piemērošana veicinās notiesātā iekļaušanos sabiedrībā), izvērtēšanas ziņojuma

sastādīšana arī šajā gadījumā ir obligāta un ļoti būtiska sastāvdaļa, izvērtējot notiesātā piemērotību elektroniskās uzraudzības noteikšanai.

Izvērtēšanas ziņojumu sagatavošanas prakse laika periodā no 2015.gada 1.jūlija līdz 2015.gada 31.decembrim, ja izvērtēšanas ziņojumu pieprasa brīvības atņemšanas iestādes administrācija par notiesāto, kurš pretendē uz nosacītu pirms termiņa atbrīvošanu no soda izciešanas ar elektroniskās uzraudzības noteikšanu, ļauj secināt, ka:

- Dienests ir saņēmis 145 izvērtēšanas ziņojuma pieprasījumus. Vislielāko izvērtēšanas ziņojumu pieprasījumu skaitu Dienests saņēma pirmajā elektroniskās uzraudzības īstenošanas mēnesī, kad saskaņā ar normatīvajiem aktiem kļuva iespējama notiesāto nosacīta pirms termiņa atbrīvošana no soda izciešanas ar elektronisko uzraudzību. Nākamajos mēnešos saņemto izvērtēšanas ziņojumu pieprasījumu skaits bija salīdzinoši vienmērīgs, proti, vidēji mēnesī tika saņemti 16 izvērtēšanas ziņojumu pieprasījumi;
- Dienests ir saņēmis 42 izvērtēšanas ziņojumu pieprasījumu atsaukumus. Vislielāko izvērtēšanas ziņojumu pieprasījumu atsaukumu skaitu - 17 izvērtēšanas ziņojumu pieprasījumu atsaukumus, Dienests ir saņēmis 2015.gada jūlija mēnesī. Nākamajos mēnešos atsaukto izvērtēšanas ziņojumu pieprasījumu skaits samazinājās, vidēji mēnesī saņemot trīs izvērtēšanas ziņojumu pieprasījumu atsaukumus;
- Dienests ir iesniedzis 96 izvērtēšanas ziņojumu;
- no 96 iesniegtajiem izvērtēšanas ziņojumiem Dienests ir bijis par elektroniskās uzraudzības noteikšanu - 26 gadījumos, pret elektroniskās uzraudzības noteikšanu - 70 gadījumos.

2. 2015.gada 12.novembrī Latvijas Republikas Saeimā pieņēma grozījumus Kriminālprocesa likumā, kas stājās spēkā 2015.gada 2.decembrī, kas paredz prokuroram kā kriminālprocesa virzītājam pienākumu pieprasīt no dienesta izvērtēšanas ziņojumu par personu, kura apsūdzēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā pret tikumību un dzimumneaizskaramību.

Iepriekš minētie Kriminālprocesa likuma grozījumi ne tikai paaugstināja saņemto pirmstiesas izvērtēšanas ziņojumu pieprasījumu skaitu 2015.gada decembrī, bet arī ievērojami paaugstināja kopumā sagatavotu izvērtēšanas ziņojumu skaitu par personām, kuras tiek apsūdzētas noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā pret tikumību un dzimumneaizskaramību (skat. 10.attēlu) – 2014.gada laikā tika sagatavoti sešpadsmit izvērtēšanas ziņojumi, savukārt 2015.gadā 46 izvērtēšanas ziņojumi.

Uzraudzība

Dienests uzrauga nosacīti no kriminālatbildības atbrīvotas, nosacīti notiesātas, nosacīti pirmstermiņa no brīvības atņemšanas soda izciešanas atbrīvotas personas un personas, kurām ir piemērots papildsods – probācijas uzraudzība.

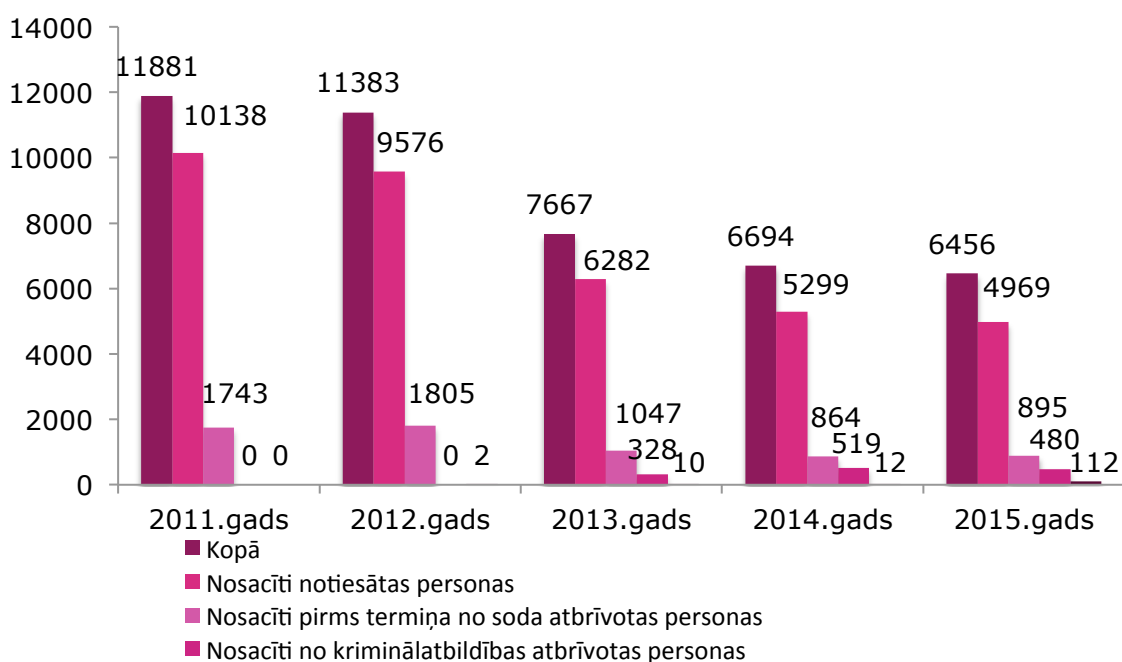
Likumpārkāpēju uzraudzība ir virzīta uz Krimināllikumā definēto kriminālsoda mērķu sasniegšanu, kas sevī ietver tādu mērķus kā - aizsargāt sabiedrības drošību, atjaunot taisnīgumu, sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, resocializēt sodīto personu un panākt, lai notiesātais un citas personas ievērotu likumus un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas.

Efektīva sodu izpildes sistēma būtiski palielina iespējas novērst noziedzīgu nodarījumu recidīvu, jo dod iespēju prokurora vai tiesas noteiktajā laikā un veidā resocializēt personu. Resocializācijas procesā svarīga ir individuāla pieeja katram likumpārkāpējam un atbilstoša soda izpildes procesa plānošana. Plānojot un nodrošinot uzraudzības procesu, Dienests ņem vērā uzraudzības perioda ilgumu, Dienesta noteiktos pienākumus, kā arī tiesas vai prokurora uzliktos pienākumus, probācijas klienta recidīva riska un kriminogēno vajadzību (sociālp psiholoģisko problēmu) novērtējumu un sagatavo katram probācijas klientam individuālu uzraudzības plānu.

Riska un vajadzību novērtēšana ir būtisks instruments Dienesta darbā ar likumpārkāpējiem, jo ļauj prognozēt atkārtota noziedzīga nodarījuma izdarīšanas varbūtību un tā novēršanas nolūkā izvēlēties tādu intervences (iejaukšanās likumpārkāpēja dzīvē) veidu un līmeni, kas efektīvi ietekmētu

likumpārkāpēja uzvedību nākotnē. Atbilstoši riska un vajadzību novērtējumam probācijas klienti tiek iedalīti trīs riska līmeņos – zema, vidēja un augsta. Par augsta riska likumpārkāpējiem tiek uzskatīti tie probācijas klienti, kuriem ir lielāka varbūtība atkārtoti izdarīt likumpārkāpumu. Jo augstāks ir recidīva riska līmenis, jo augstāka ir uzraudzības intensitāte (regulāras un motivējošas sarunas ar probācijas klientu, kas vērstas uz izmaiņām viņa uzvedībā, tiek noteikti specifiski pienākumi, piemēram - piedalīšanās atbilstošā probācijas programmā vai speciālista apmeklējums, dzīvesvietas sadzīves apstākļu izvērtēšana, dažādas pārbaudes, piemēram, pārbaude vai probācijas klients apmeklē darbu (sazināšanās ar darba devēju) vai izglītības iestādi (ja klients ir nepilngadīga persona) u.c.). Probācijas klienta recidīva riska un kriminogēno vajadzību novērtējums uzraudzības laikā regulāri tiek pārvērtēts, tādējādi nodrošinot darba fokusēšanu uz attiecīgajā periodā aktuālajām sociālpsiholoģiskajām vajadzībām.

Kopumā 2015.gadā Dienests uzraudzības jomā strādāja ar 6 456 probācijas klientiem.

11.attēls. Probācijas klientu skaits ar kuriem Dienests strādāja uzraudzības jomā (2011.-2015.gads)

Probācijas klientu skaits uzraudzības jomā ar katru gadu samazinās, visvairāk samazinoties probācijas klientu skaitam nosacītas notiesāšanas ietvaros. Ar 2012.gada 13.decembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā”, kas stājas spēkā 2013.gada 1.aprīlī un kura pamatā ir Tieslietu ministrijas īstenotā kriminālsodu politikas reforma, vairāk kā 150 Krimināllikuma Sevišķās daļas pantī un to daļas papildinātas ar sankciju - piespiedu darbs, tādējādi palielinot piespiedu darba īpatsvaru sodu sistēmā un mazinot brīvības atņemšanas soda piemērošanu, līdz ar to arī nosacītu notiesāšanu. Minētais likums arī dekriminalizēja maznozīmīgos nodarījumus un samazināja sodu maksimālās un minimālās robežas (īpaši mantiskajiem noziegumiem). Samazinoties brīvības atņemšanas soda maksimālajai robežai, zināmā mērā samazinās arī probācijas klientam noteiktais pārbaudes laiks nosacītas notiesāšanas ietvaros, kas nozīmē, ka probācijas klients Dienesta uzraudzībā atrodas salīdzinoši īsāku laika periodu. 2015.gadā Dienests uzsāka 2723 probācijas klientu uzraudzību, no kuriem 30 % uzraudzības periods ir līdz sešiem mēnešiem un 26% no sešiem mēnešiem līdz vienam gadam. Raugoties no probācijas klientu uzraudzības satura, šis uzraudzības periods ir vērtējams vairāk negatīvi, kā pozitīvi, jo efektīvs darbs ar vidēja vai augsta riska probācijas klienta domāšanas un uzvedības maiņu pusgada ietvaros praktiski nav iespējams.

2015.gadā uzraudzības jomā tika uzsākts darbs ar 61 nepilngadīgu probācijas klientu (2.2% no probācijas klientu skaita, kuru uzraudzību Dienests uzsāka 2015.gadā). Līdzīgi kā Dienestā kopumā, arī uzraudzības jomā nepilngadīgu probācijas klientu skaits ar katru gadu samazinās.

	2011	2012	2013	2014	2015
Nosacīti notiesātas personas	209	198	130	85	45
Nosacīta pirmstermiņa no soda atbrīvotas personas	4	10	6	5	4
Nosacīta no kriminālatbildības atbrīvotās personas	-	-	12	15	11
Probācijas uzraudzībā esošās personas	-	-	-	-	1*
KOPĀ	213	208	148	105	61

10. tabula. Nepilngadīgo probācijas klientu skaits uzraudzības jomā 2011.-2015.gadā. (*papildsods – probācijas uzraudzība piemērota kopā ar piespiedu darbu)

Viena no probācijas klientu kategorijām, kuras uzraudzību nodrošina Dienests, ir probācijas klienti, kuru aktuālā vai kāda no iepriekšējām sodāmībām ir saistīta ar dzimumnozieguma izdarīšanu. 2015.gadā Dienesta uzraudzībā atradās 132 šādi probācijas klienti. Ar dzimumnoziegumiem strādā īpaši apmācīti Dienesta darbinieki, kas ir apguvuši gan teorētiskās zināšanas par to, kāpēc cilvēki veic dzimumnoziegumus, kas raksturo dzimumnoziegumu un kāda ir nozieguma ietekme uz upuri, gan metodes dzimumnoziegumu uzvedības mainīšanai. Šie speciālisti savā darbā izmanto arī specializētu dzimumnoziegumu riska un vajadzību novērtēšanas instrumentu (Stable 2007, Acute 2007 un Static 99), kas palīdz precīzāk un savlaicīgāk identificēt dzimumnozieguma recidīva risku (noteikt, cik liela ir varbūtība, ka probācijas klients izdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu) un tā rašanās cēloņus.

2015.gada 23.novembrī starp Dienestu, Ieslodzījuma vietu pārvaldi un Valsts policiju tika noslēgta starpresoru vienošanās «Par sadarbību atkārtotu noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību izdarīšanas novēršanai». Balstoties uz starpresoru vienošanos, visos gadījumos, kad persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu pret personas tikumību un dzimumneaizskaramību, tiek sasauktas starpinstitūciju sanāksmes, kuru ietvaros konkrēta situācija tiek skatīta šādos virzienos – darbs ar likumpārkāpēju, esošie un potenciālie cietušie, iesaistīto institūciju loma un atbildība, sabiedrības līdzatbildība.

Būtiskākās pārmaiņas probācijas klientu uzraudzības jomā 2015.gadā:

1. Saskaņā ar 2014.gada 2.oktobra likumiem “Grozījumi Valsts probācijas dienesta likumā” un “Grozījumi Latvijas Soduzpildes kodeksā” un 2014.gada 16.oktobra likumiem “Grozījumi Krimināllikumā” un “Grozījumi Latvijas Soduzpildes kodeksā”, kas stājas spēkā 2015.gada 1.februārī, Latvijā tika ieviestas būtiskas izmaiņas nosacīti notiesāto un nosacīti pirms termiņa atbrīvoto personu uzraudzības jomā. Minētie likumi paredz Dienesta pilnvaru paplašināšanu, paredzot, ka, līdzīgi, kā tas ir papildsoda – probācijas uzraudzība ietvaros, pienākumus nosacītas notiesāšanas un nosacītas pirms termiņa no brīvības atņemšanas soda izciešanas atbrīvošanas ietvaros probācijas klientiem nosaka Dienests, nevis tiesa, kā tas bija līdz šim. Iespēja visā probācijas klienta uzraudzības procesa laikā noteikt un pilnīgi vai daļēji atcelt pienākumus ļauj nodrošināt elastīgu un efektīvu probācijas klientu uzraudzību, operatīvi reaģēt uz pozitīvām vai negatīvām pārmaiņām probācijas klientā, ievērojami sekmē soda mērķa sasniegšanu, tai skaitā padara efektīvāku cietušo interešu aizstāvību un stimulē notiesātās personas iesaistīties resocializācijas procesā.

No 2015.gada 1.februāra Dienestam ir tiesības noteikt šādus pienākumus:

- 1) ievērot aizliegumu lietot alkoholu un citas apreibinošas vielas;
- 2) pildīt Dienesta norādījumus, kas vērsti uz legālu iztikas līdzekļu gūšanu vai sadzīves jautājumu risināšanu sociāli pieņemamā veidā;
- 3) kriminogēna rakstura problēmu risināšanai apmeklēt Dienesta norādīto speciālistu, ja probācijas klients piekrīt apmaksāt ar šādu apmeklējumu saistītos papildu izdevumus vai tas nerada papildu izdevumus;

- 4) piedalīties vienā vai vairākās probācijas programmās;
- 5) ievērot aizliegumu atstāt dzīvesvietu noteiktā diennakts laikā;
- 6) ievērot aizliegumu mainīt dzīvesvietu bez Dienesta piekrišanas;
- 7) ievērot aizliegumu iegādāties, nēsāt vai glabāt noteiktus priekšmetus;
- 8) ievērot aizliegumu sazināties ar noteiktiem cilvēkiem;
- 9) ievērot aizliegumu izbraukt no noteiktas administratīvās teritorijas bez Dienesta atļaujas;
- 10) ievērot aizliegumu tuvojties noteiktiem objektiem, vietām vai iestādēm;
- 11) ievērot aizliegumu uzturēties noteiktās sabiedriskajās vietās;
- 12) saskaņot ar Dienesta amatpersonu pārvietošanās maršrutu.

2. 2015.gada 1.jūlijā spēkā stājās likumi „Grozījumi Latvijas Sodū izpildes kodeksā”, „Grozījumi Valsts probācijas dienesta likumā”, „Grozījumi Krimināllikumā” un „Grozījumi Kriminālprocesa likumā”, kas paredz nosacīti pirmstermiņa no brīvības atņemšanas soda izciešanas atbrīvotas personas elektronisko uzraudzību.

Saskaņā ar Krimināllikumā ietverto definīciju elektroniskā uzraudzība ir intensīvas kontroles pasākumi, kurus nosaka tiesa uz laiku no viena mēneša līdz divpadsmit mēnešiem, lai ierobežotu notiesātā brīvu pārvietošanos. Lai īstenotu elektronisko uzraudzību, pie notiesātā ķermeņa piestiprina elektronisku ierīci, kas ļauj kontrolēt viņa atrašanos noteiktā vietā un laikā.

Pēc būtības elektroniskā uzraudzība ir viens no nosacīti pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvoto personu uzraudzības posmiem - uzraudzības pamatprincipi, kā arī amatpersonas noteikto pienākumu izpildes kārtība elektroniskās uzraudzības laikā ir līdzīga kā nosacīti pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvotajām personām bez elektroniskās uzraudzības. Atšķirībā no nosacīti pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvoto personu uzraudzības, kuriem nav noteikta elektroniskā uzraudzība, attiecībā uz šo probācijas klientu kategoriju:

1) ir paredzēts plašāks pienākumu klāsts, kuri ir jāievēro elektroniskās uzraudzības laikā - Latvijas Sodū izpildes kodeksā paredzētie pienākumi, kas attiecas uz jebkuru nosacīti pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvoto; pienākumi, kurus var noteikt Dienests; Latvijas Sodū izpildes kodeksā paredzētie papildu pienākumi, kas šīs kategorijas probācijas klientiem ir jāievēro visu elektroniskās uzraudzības periodu:

- nemainīt dzīvesvietu bez Dienesta piekrišanas;
- nelietot alkoholu, narkotiskās, toksiskās vai psihotropās vielas;
- nebojāt elektroniskās ierīces, ar kuru palīdzību tiek nodrošināta viņa pārvietošanās brīvības ierobežojumu ievērošanas intensīva kontrole, un nodrošināt to nepārtrauktu darbību;
- nekavējoties informēt Dienesta amatpersonu, ja ir bojātas elektroniskās ierīces, ar kuru palīdzību tiek nodrošināta viņa pārvietošanās brīvības ierobežojumu ievērošanas intensīva kontrole;
- ievērot Dienesta amatpersonas sagatavoto elektroniskās uzraudzības grafiku;
- informēt Dienesta amatpersonu par personām, kuras pastāvīgi uzturas viņa dzīvesvietā, nekavējoties informēt par personām, kuras plāno pastāvīgi uzturēties viņa dzīvesvietā pēc elektronisko ierīču uzstādīšanas;
- novērst iespējamus šķēršļus, kas varētu traucēt Dienesta amatpersonai jebkurā diennakts laikā piekļūt viņa dzīvesvietai;

2) noteikti stingri brīvas pārvietošanās ierobežojumi - probācijas klients drīkst atrasties ārpus dzīvesvietas tikai elektroniskās uzraudzības grafikā norādītajā laikā un norādītās aktivitātes ietvaros, ja probācijas klients neatrodas elektroniskās uzraudzības grafikā norādītajā laikā un vietā, tas ir uzskatāms par kriminālsodu izpildi reglamentējošā likumā paredzēto ar elektronisko uzraudzību saistīto pienākumu nepildīšanu;

3) normatīvie akti paredz stingrāku reakciju, ja probācijas klients nepilda ar elektronisko uzraudzību saistītos papildu pienākumus, nekā tas ir citu pienākumu nepildīšanas gadījumā – pirmajā reizē probācijas klients saņem brīdinājumu, atkārtota pārkāpuma gadījumā Dienests vēršas tiesā ar iesniegumu par neizciestās soda daļas izpildīšanu;

4) stingrāka tiesas reakcija, jo Krimināllikums neparedz tiesai plašu rīcības brīvību lēmuma pieņemšanā - ja nosacīti pirms termiņa atbrīvotais, kuram piemērota elektroniskā uzraudzība, bez attaisnojoša iemesla nepilda kriminālsodu izpildi reglamentējošā likumā noteiktos ar elektronisko uzraudzību saistītos pienākumus, atsauc savu piekrišanu elektroniskajai uzraudzībai vai apstākļos,

kādos viņš dzīvo, vairs nav iespējama elektroniskās uzraudzības īstenošana, tiesa, pamatojoties uz Dienesta iesniegumu, pieņem lēmumu par neizciestās soda daļas izpildīšanu;

5) ir paredzēta iespēja vērsties tiesā ar iesniegumu par elektroniskās uzraudzības atcelšanu, ja nosacīti pirms termiņa atbrīvotais, kuram piemērota elektroniskā uzraudzība, ir priekšzīmīgi pildījis Latvijas Soduzpildes kodeksā paredzētos un Dienesta noteiktos pienākumus un ir iestājies Krimināllikumā noteiktais termiņš, saskaņā ar kuru ir iespējama nosacīta pirmstermiņa atbrīvošana no soda izciešanas bez elektroniskās uzraudzības noteikšanas. Ja tiesa pieņem lēmumu atcelt elektronisko uzraudzību, notiesātais tiek uzraudzīts atbilstoši kriminālsodu izpildi reglamentējošos normatīvajos aktos paredzētajiem nosacīti pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvoto notiesāto uzraudzības noteikumiem.

Pirmajam probācijas klientam elektroniskā uzraudzība tika uzsākta 2015.gada 27.augustā un līdz 2015.gada 31.decembrim ar elektronisko uzraudzību Dienests uzraudzīja 34 probācijas klientus. Par pienākumu pārkāpšanu elektroniskās uzraudzības laikā 2015.gadā tiesai tika nosūtīti divi iesniegumi ar lūgumu izpildīt neizciestā soda daļu. Abos gadījumos probācijas klientiem viens pārkāpums tika fiksēts par elektroniskā uzraudzības grafika neievērošanu un viens pārkāpums par alkohola lietošanu elektroniskās uzraudzības laikā.

Vairāk par notiesāto elektroniskās uzraudzības sistēmu www.probacija.lv

3) 2015.gada 12.novembrī tika veikti grozījumi Krimināllikumā, kuri stājās spēkā 2015.gada 2.decembrī. Ar grozījumiem Krimināllikumā tika paplašināts noziedzīgo nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību loks par kuriem papildsods probācijas uzraudzība ir nosakāms kā obligāts, kā arī pagarināts papildsoda – probācijas uzraudzība – piemērošanas termiņš līdz pieciem gadiem gadījumos, kad persona ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā pret tikumību vai dzimumneaizskaramību. Minētie grozījumi turpmāk nepieļaus situācijas, kad personai par dzimumnozieguma izdarīšanu tiek piemērots piespiedu darbs vai naudas sods kā pamatsods bez papildsoda – probācijas uzraudzība, kas neļāva mainīt personas uzvedības un domāšanas kļūdas un deformācijas, kuru dēļ persona izdara seksuāla rakstura noziedzīgus nodarījumus.

Probācijas programmas

Probācijas programmas ir viens no pamatinstrumentiem darbā ar probācijas klientiem. Nodrošinot probācijas klientu uzraudzību, Dienests īsteno divu veidu probācijas programmas – sociālās uzvedības korekcijas programmas un sociālās rehabilitācijas programmas.

Sociālās uzvedības korekcijas programma ir zinātniski izstrādāta un licencēta programma, kura vērsta uz probācijas klientu sociālās uzvedības korekciju, mainot domāšanu, uzskatus, attieksmi un attīstot sociālās pamatprasmes, lai panāktu probācijas klientu tiesisku uzvedību un veicinātu iekļaušanos sabiedrībā. Šīs programmas pamatā balstās uz kognitīvi biheiviorālo teoriju un tās metodēm. Saskaņā ar kognitīvi biheiviorālo teoriju, cilvēki dzīves laikā iemācās deviantus uzvedības modeļus nelabvēlīgu sociālo apstākļu vai personības psiholoģisko faktoru ietekmē, bet sociāli labvēlīgos apstākļos, mainot domāšanu, uzskatus un attieksmi, var iemācīties sociāli vēlamu, tiesisku uzvedību un iekļauties sabiedrībā.

Sociālās rehabilitācijas programma ir mērķtiecīgi organizēts pasākumu kopums, kas attīsta probācijas klientu sociālās pamatiemaņas un pamatprasmes ikdienas lietu sakārtošanā, lai veicinātu notiesāto personu integrāciju jeb iekļaušanos sabiedrībā un tiesisku uzvedību.

Lai izvērtētu vai un kura tieši probācijas programma ir nepieciešama darbā ar konkrētu probācijas klientu, Dienesta darbinieki veic probācijas klienta riska un vajadzību novērtējumu.

Dienests īsteno sešas sociālās uzvedības korekcijas programmas:

1) "Cieņpilnu attiecību veidošana", programmas mērķis - veicināt cieņpilnas, nevardarbīgas attiecības ģimenē un sabiedrībā;

2) "Vielu lietošanas menedžments", programmas mērķis - izmainīt domāšanu un uzvedību par alkohola un narkotisko vielu lietošanu, lai samazinātu vielu radīto risku sev un citiem;

3) "Vardarbības novēršanas programma", programmas mērķis – iemācīt pārvaldīt dusmas, agresiju un vardarbīgu uzvedību;

4) "Motivācija izmaiņām", programmas mērķis - motivēt nemotivētus probācijas klientus veikt sociāli adaptīvas izmaiņas savā dzīvē ar morālo audzināšanu, personības, emocionālās sfēras dzīves pieredzes pašizziņu, kognitīvo deficītu mazināšanu un dzīves sociālo prasmju apgūšanu;

5) "Temzas ielejas dzimumnoziedznieku grupas darba programma (TVSOGP)" (programma darbam sabiedrībā), programmas mērķis - panākt dzimumnoziedznieku sociālās uzvedības korekciju un novērst recidīvu. Kognitīvās terapijas mērķis ir indivīda uzvedības mainīšana, mudinot domāt par notikumiem citādi, izraisot atšķirīgu ietekmi un uzvedību. Programmas uzdevumi katrā programmas sadaļā ir atšķirīgi, bet tie visi ir vērsti uz recidīva novēršanu un sociālās uzvedības korekciju, strādājot sociālās adaptācijas virzienā, noziedzīgā nodarījuma atzīšana, upura ciešanu atpazīšana un empātijas spēju attīstīšana, nozieguma veicinošo faktoru atpazīšana, paša noziedznieka personības analīze, resursu atrašana un izmantošana sociāli adaptīvai uzvedībai, spēja veidot adekvātas partnerattiecības;

6) "Dzimumnoziegumus izdarījušo personu uzvedības korekcijas un uzraudzības programma" (programma darbam brīvības atņemšanas iestādē), programmas mērķis - panākt veiksmīgāku sociālo adaptāciju un mazināt deviantu uzvedību, programmas dalībniekam turpinot darbu "terapētiskā kopā" pēc programmas pamatbloka pabeigšanas. Atkārtotu seksuālo noziegumu veikšanas riska izvērtēšana un ieteikumu izstrādāšana notiesātā sagatavošanai pirmstermiņa atbrīvošanai.

Dienests īsteno divas sociālās rehabilitācijas programmas:

1) "Dzīves skola – 2", programmas mērķis - sagatavot atbrīvošanai un integrācijai sabiedrībā cilvēkus, kuri izcieš sodu vai ir izcietuši sodu brīvības atņemšanas iestādēs, palīdzot viņiem apgūt un attīstīt pamatprasmes, sniedzot zināšanas un ietekmējot attieksmes, kas veicina vieglāku saskarsmi ikdienā;

2) "Vienkārši par sarežģīto", programmas mērķis - veikt pašraksturojumu un novērtēt individuālās prasmes, izvērtēt personīgos un sev pieejamos resursus, apzināties savas vajadzības un tiesības, iegūt pamatzināšanas par ikdienas funkcionēšanu, iegūt informāciju par darba meklēšanu, darba līgumu un Valsts Nodarbinātības aģentūras piedāvātām iespējām, apgūt pamatprasmes, kuras nepieciešamas ikdienas lietu kārtīšanai (dzīves vieta, nodarbinātība), iemācīties aizpildīt dokumentus, kuri nepieciešami sociālajai funkcionēšanai (CV, motivācijas vēstule, iesniegums), iemācīties sagatavoties darba intervijai, iegūt informāciju par to kā veidot saskarsmi.

Saskaņā ar Valsts probācijas dienesta likuma 10.panta otro daļu Dienests sadarbībā ar brīvības atņemšanas iestādēm īsteno probācijas programmas notiesātajiem, kuri izcieš sodu brīvības atņemšanas iestādēs. Ņemot vērā Valsts probācijas dienesta likuma Pārejas noteikumu 5.pantu, kas noteica, ka Dienests līdz 2015.gada 31.decembrim neīsteno probācijas programmas notiesātajiem, kuri izcieš sodu brīvības atņemšanas iestādēs, izņemot gadījumu, kad persona notiesāta par noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību, 2015.gadā Dienests brīvības atņemšanas iestādēs īstenoja probācijas programmu "Dzimumnoziegumus izdarījušo personu uzvedības korekcijas un uzraudzības programma".

No 2723 probācijas klientiem, kuru uzraudzība ir uzsākta 2015.gadā, tikai 19% ir noteikts pienākums piedalīties probācijas programmās. Pienākums piedalīties probācijas programmās ar katru gadu ir noteikts arvien retāk, kas ir negatīvi vērtējama tendence, ja ņem vērā, ka probācijas programmas ir nozīmīgs sociālās uzvedības korekcijas instruments Dienesta darbā, ar kura palīdzību uzraudzības periodā var panākt pozitīvas pārmaiņas probācijas klientā. Ņemot vērā, ka no 2015.gada 1.februāra Dienestam ir paplašinātas tiesības noteikt probācijas klientiem pienākumus, tai skaitā pienākumu piedalīties probācijas programmā, paredzams, ka šis pienākums turpmāk tiks noteikts visos gadījumos, kad tas ir nepieciešams, līdz ar ko arī palielināsies probācijas klientu skaits, kuriem uzraudzības ietvaros tiek noteikts šis pienākums.

	2011	2012	2013	2014	2015
Probācijas klientu skaits, kuriem uzraudzība uzsākta attiecīgajā gadā	3722	3499	2958	2735	2723
Probācijas klientu skaits, kuriem ir tiesas uzlikts vai Dienesta noteikts pienākums piedalīties probācijas programmās un kuru uzraudzība uzsākta attiecīgajā gadā	1490	1302	918	778	504
Probācijas klientu skaits, kuriem ir tiesas uzlikts vai Dienesta noteikts pienākums piedalīties probācijas programmās % no probācijas klientu skaita, kuriem uzraudzība uzsākta attiecīgajā gadā	36%	37%	31%	28%	19%
Probācijas programmās iesaistīto probācijas klientu skaits	1291	810	761	552	437
Probācijas programmās iesaistīto probācijas klientu skaits % no probācijas klientu skaita, kuriem ir tiesas uzlikts vai Dienesta noteikts pienākums piedalīties probācijas programmās	87%	62%	82%	83%	86%
Probācijas programmas pabeigušo probācijas klientu skaits	967	641	641	427	338
Probācijas programmas pabeigušo probācijas klientu skaits % no probācijas programmās iesaistīto probācijas klientu skaita	75%	79%	67%	77%	77%

11.tabula. Probācijas programmu īstenošana

Kopā 2015.gadā probācijas programmās tika iesaistīti 437 probācijas klienti un probācijas programmas pabeidza 338 probācijas klienti, kas ir 77% no probācijas programmās iesaistītajiem probācijas klientiem. Pēdējo četru gadu rādītāji par probācijas programmas pabeigušo probācijas klientu skaitu liecina, ka probācijas programmas pabeidz vidēji 70% no tajās iesaistītajiem probācijas klientiem. Šis rādītājs ir līdzvērtīgs probācijas programmu realizēšanas praksei arī citās Eiropas valstīs.

Dienesta konsultatīvās padomes

Lai sekmētu institūciju optimālu sadarbību vienotas politikas īstenošanā probācijas jomā, Dienests saskaņā ar Valsts probācijas dienesta likuma 19.pantu sasauca un organizē Dienesta Konsultatīvās padomes un Dienesta teritoriālo struktūrvienību konsultatīvo padomju sēdes. Saskaņā ar Ministru kabineta 2007.gada 19.jūnija noteikumiem Nr.402 „Kārtība, kādā sasauca Valsts probācijas dienesta konsultatīvo padomju sēdes un organizē padomju darbu, kā arī pieaicina citu institūciju pārstāvjus”, konsultatīvo padomju sēdes sasauca ne retāk kā divas reizes gadā.

Ar 2015.gada 28.maija likumu “Grozījumi Valsts probācijas dienesta likumā”, kas stājās spēkā 2015.gada 2.jūlijā, tika paplašināts Dienesta Konsultatīvās padomes un Dienesta teritoriālās struktūrvienības konsultatīvās padomes, nosakot, ka Dienesta Konsultatīvās padomes un Dienesta teritoriālās struktūrvienības konsultatīvās padomes sastāvā iekļauj vismaz vienu tā sociālo pakalpojumu sniedzēja pārstāvi, kas nodrošina sociālās rehabilitācijas pakalpojumus probācijas klientiem (*Valsts probācijas dienesta likuma 20.,21.pants*).

Dienesta Konsultatīvās padomes sastāvā ir:

- 1) Augstākās tiesas pārstāvis;
- 2) Ģenerālprokuratūras pārstāvis;
- 3) Tieslietu ministrijas pārstāvis;
- 4) Latvijas Pašvaldību savienības pārstāvis;
- 5) Dienesta pārstāvis;
- 6) Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvis;
- 7) Valsts policijas pārstāvis;
- 8) vismaz viena tā sociālo pakalpojumu sniedzēja pārstāvis, kas nodrošina sociālās rehabilitācijas pakalpojumus probācijas klientiem.

Dienesta teritoriālās struktūrvienības konsultatīvās padomes sastāvā ir:

- 1) rajona (republikas pilsētas) prokuratūras pārstāvis;
- 2) rajona (pilsētas) tiesas pārstāvis;
- 3) Valsts policijas teritoriālās struktūrvienības pārstāvis;
- 4) pašvaldības pārstāvis;
- 5) Dienesta teritoriālās struktūrvienības pārstāvis;
- 6) ieslodzījuma vietas administrācijas pārstāvis tajās teritoriālajās struktūrvienībās, kuru darbības teritorijā atrodas brīvības atņemšanas iestāde;
- 7) vismaz viena tā sociālo pakalpojumu sniedzēja pārstāvis, kas nodrošina sociālās rehabilitācijas pakalpojumus probācijas klientiem.

2015.gadā Latvijā kopumā notika 24 konsultatīvo padomju sēdes. No šīm sēdēm, 19 bija teritoriālo struktūrvienību līmeņa sēdes, bet 5 reģiona līmeņa sanāksmes. Sanāksmēs uzmanība tika pievērsta šādām aktualitātēm:

- uzraudzības funkcijas īstenošanas praktiskie aspekti (pienākumu noteikšana);
- izvērtēšanas ziņojumu loma soda noteikšanā un izpildē;
- notiesāto elektroniskā uzraudzība;
- starpinstitutionālā sadarbība darbā ar bīstamiem likumpārkāpējiem;
- līdzgaitniecība (brīvpātīgo darbs ar jauniešiem);
- aktualitātes brīvības atņemšanas sodu izpildē un resocializācijas attīstībā;
- citi ar Dienesta funkciju īstenošanu saistīti jautājumi.

Dienesta veiktie un pasūtītie pētījumi

2015.gadā Dienesta Mācību un pētījumu nodaļas pētnieki veica pētījumu "Valsts probācijas dienesta organizācijas klimata un darbinieku apmierinātības pētījums". Organizācijas kultūras un darbinieku apmierinātības pētījumu bija svarīgi īstenot, jo tas nodrošināja pēctecību pirms 2 gadiem "SPORE" projekta ietvaros veiktajam Dienesta nodarbināto labizjūtas, jeb profesionālās noturības pētījumam.

2014. gadā interneta vidē tika veikta aptauja (Web paneļa aptauja) par Latvijas iedzīvotāju attieksmēm pret dzimumnoziedzniekiem un viņu rehabilitāciju. Izpētes rezultāti tika apkopoti un prezentēti Dienesta organizētajā konferencē "Izaicinājumi darbā ar dzimumnoziedzniekiem" Rīgā, 2015. gada 21. martā. Līdztekus Latvijas situācijas izpētei tika īstenota citu valstu pieredzes izpēte un tās rezultāti ir apkopoti ziņojumā. Sabiedrības pastiprinātā interese par seksuālās vardarbības problēmu, nepieciešamība izvērtēt un pilnveidot politiku un praksi seksuālās vardarbības novēršanai - šie ir nozīmīgākie iemesli tam, kādēļ 2015. gadā tika sagatavots ziņojums "Sociālā politika un prakse seksuālās vardarbības profilaksei: citu valstu pieredzes un tās novērtējuma pārskats". Šajā ziņojumā ir aplūkotas dažas no intervencēm, kas vērstas uz seksuālās vardarbības novēršanu. Pārskatā ir raksturoti trīs atšķirīgi dzimumnoziedznieku reģistra modeļi un sniegts šo modeļu novērtējums, kā arī aplūkota ķīmiskā kastrācija, tās izmantošanas iespējas un ierobežojumi strādājot ar personām, kas notiesātas par seksuālu vardarbību. Ziņojumā apkopotas atziņas no pētījumiem par efektīvām (uz pierādījumiem balstītām) intervencēm darbā ar dzimumnoziedzniekiem.

Vairāk informācijas par Dienesta īstenotajiem pētījumiem www.probacija.lv

Dienesta īstenotie projekti

Dienesta projekts Nr.LV08/1 "Alternatīvu brīvības atņemšanai sekmēšana (ieskaitot iespējamo pilotprojektu elektroniskajai uzraudzībai)"

2015.gadā turpinājās 2013.gada jūnijā uzsāktā Tieslietu ministrijas un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta līdzfinansētās programmas „Latvijas korekcijas dienestu un Valsts policijas īslaicīgās aizturēšanas vietu reforma” Dienesta projekta Nr.LV08/1 „Alternatīvu brīvības atņemšanai sekmēšana (ieskaitot iespējamo pilotprojektu elektroniskajai uzraudzībai)” (turpmāk – projekts) īstenošana.

Projekta uzdevumi un mērķi:

- 1) Ieviest elektroniskās uzraudzības sistēmu, kas dotu iespēju ieslodzītajiem, kuri atbilst esošās likumdošanas prasībām un piekrīt elektroniskās uzraudzības piemērošanai, izciest sodu brīvībā;
- 2) Izstrādāt un ieviest resocializācijas sistēmu jauniešiem vecumgrupā no 14-25 gadiem pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma vietas;
- 3) Uzlabot zināšanas un kapacitāti probācijas un ieslodzījuma vietu speciālistiem.

Projekts paredz aktivitātes divos paralēlos un savstarpēji saturiski saistītos darbības virzienos: esošās resocializācijas sistēmas tālāka attīstība un brīvības atņemšanas sodam alternatīvu risinājumu ieviešana.

Projektā plānotie un īstenotie pasākumi ietverti četrās galvenajās aktivitātēs:

- 1) Jaunas alternatīvas ieslodzījumam izstrāde;
- 2) Tehniskie risinājumi elektroniskās uzraudzības ieviešanai;
- 3) Resocializācijas sistēmas pilnveide;
- 4) Probācijas un ieslodzījuma vietu speciālistu kapacitātes celšana.

Projekts tiek īstenots sadarbībā ar Ieslodzījuma vietu pārvaldi, Tiesu administrāciju, Oslo probācijas dienestu, Īlas cietumu, Igaunijas Tieslietu ministriju un Eiropas Probācijas konfederāciju.

Projekta plānotie rezultāti:

- 1) Ieslodzījuma alternatīvas tiek plašāk piemērotas un samazinās cietumos ieslodzīto personu skaits;
- 2) Ieslodzīto, cietumu un probācijas darbinieku profesionālās kompetences uzlabojušās;
- 3) Uzlabojusies sadarbība starp Dienestu un sadarbības partneriem no Norvēģijas.

Projekta norises laiks no 2013.gada jūnija līdz 2016.gada decembrim un šajā laika periodā paredzēts apgūt 2 700 965 eiro. Projekta īstenošanai saņemts atbalsts no Norvēģijas ar Norvēģijas finanšu instrumentu palīdzību. Norvēģijas finanšu instrumenta finansējums ir 85% un valsts budžeta līdzfinansējums ir 15%.

2015.gadā paveiktais projekta aktivitātes “Jaunas alternatīvas ieslodzījumam izstrāde” ietvaros:

Izstrādāta un ieviesta resocializācijas sistēma jauniešiem vecumgrupā no 14-25 gadiem pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma vietas. 2015.gada jūnijā uzsākts pilotprojekts resocializācijas darba ar jauniešiem veicināšanai – brīvprātīgo līdzgaitnieku pilotprojekts.

12 dienesta nodarbinātie apmācīti brīvprātīgo līdzgaitnieku koordinators darbam. Īstenots brīvprātīgo līdzgaitnieku piesaistīšanas darbs – sabiedrības informēšana par pilotprojektu, izmantojot sociālos tīklus, radio, presi un citus sabiedrības informēšanas līdzekļus. Organizēti 6 reģionālie apmācību semināri, kopumā brīvprātīgo līdzgaitnieku darbam sagatavoti 72 brīvprātīgie.

Veikta dienesta uzraudzībā esošo klientu – jauniešu motivēšana iesaistīties līdzgaitniecībā. Līdz gada noslēgumam darbu ar dienesta klientiem uzsākuši 17 brīvprātīgie līdzgaitnieki, savukārt līdzgaitniecībā iesaistīti 18 probācijas klienti.

Īstenots darbs jauniešu uzvedības korekcijas programmas izstrādē. Līdz gada noslēgumam ir izstrādāta programmas teorētiskais pamatojums, struktūra, definēti mērķi, praktiski vingrinājumi, programmas

vadītāju atlases kritēriji un procedūra, uzsākta programmas mācību materiālu izstrāde. Pabeigt programmas materiālu izstrādi un uzsākt probācijas programmas praktisku ieviešanu, tai skaitā programmas īstenotāju apmācības un pirmo probācijas klientu grupu komplektēšanu, plānots 2016.gadā.

2015.gadā turpinājās darbs četrus projekta īstenoto pētījumu ietvaros – pētījums par riska un vajadzību novērtējuma (RVN) instrumenta efektivitāti un trīs probācijas programmu efektivitāti. Uzsākts darbs arī pie vardarbības riska prognozēšanas instrumenta VRAG-R (*Violent offender Risk Appraisal Guide – Revised*) ieviešanas Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbā, tādējādi uzlabojot dienesta darbu ar klientiem, kuri notiesāti par vardarbīgiem likumpārkāpumiem.

2015.gadā paveiktais projekta aktivitātes “Tehniskie risinājumi elektroniskās uzraudzības ieviešanai” ietvaros:

1. Sniegts atbalsts likumdošanas normu izstrādāšanai elektroniskās uzraudzības jomā;
2. organizēti vairāki reģionālie informatīvie semināri Latvijas krimināltiesību speciālistiem un Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbiniekiem par elektronisko uzraudzību;
3. īstenotsi elektroniskās uzraudzības tehnoloģiju nomas iepirkums “Sistēmas izveidošana probācijas klientu uzraudzībai sabiedrībā ar tehniskiem līdzekļiem” un servera piegādes iepirkums;
4. noslēgts līgums par elektroniskās uzraudzības sistēmas piegādi ar iepirkuma uzvarētāju “SuperCom Limited”; uzsākta elektroniskās uzraudzības sistēmas ieviešana, testēšana un uzturēšana;
5. notikušas elektroniskās uzraudzības pakalpojumu sniedzēja “SuperCom Limited” vadītās elektroniskās uzraudzības sistēmas lietotāju un administratoru apmācības;
6. iegādāts Elektroniskās uzraudzības centra darbības nodrošināšanai nepieciešamais aprīkojums, izveidots un aprīkots Elektroniskās uzraudzības centrs.

Probācijas klientu elektroniskā uzraudzība Latvijā uzsākta 2015.gada 1.jūlijā un līdz gada noslēgumam elektroniskās uzraudzības programmā iesaistītas vairāk nekā 35 no ieslodzījuma vietām atbrīvotas personas.

Elektroniskās uzraudzības centrā strādā referenti elektroniskās uzraudzības jomā, nodrošinot elektroniskās uzraudzības klientu monitoringu 24 stundas diennaktī 7 dienas nedēļā.

2015.gadā Dienesta un ieslodzījuma vietu speciālistu profesionālās kapacitātes stiprināšanas un resocializācijas sistēmas pilnveides ietvaros personālam tika nodrošinātas šādas apmācības:

- 1) 38 mācību semināri;
  - 2) 17 reģionālie semināri:
- 6 reģionālie informatīvie semināri Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbiniekiem par elektronisko uzraudzību;
  - 5 reģionālie semināri par Norvēģijas pieredzi starpinstitucionālajā sadarbībā darbā ar nepilngadīgajiem likumpārkāpējiem. Semināru mērķis bija iepazīstināt Latvijas krimināltiesību un sociālā atbalsta jomas speciālistus ar starpinstitucionālās sadarbības praksi (*“follow-up”*) attiecībā uz notiesātām un apsūdzētām nepilngadīgām personām. Semināros piedalījās Dienesta nodarbinātie, kā arī Valsts policijas, Ieslodzījuma vietu pārvaldes, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas, tiesu un prokuratūru, bāriņtiesu un skolu, pašvaldību un sociālo dienestu pārstāvji no Rīgas un visiem Latvijas reģioniem (kopumā 185 personas);
  - 6 reģionālie semināri – konsultatīvās padomes sēdes par elektroniskās uzraudzības ieviešanu:
- Laika posmā no 2015.gada 23.oktobra līdz 2015.gada 15.decembrim norisinājās elektroniskās uzraudzības ieviešanai Latvijā veltīts sešu reģionālo konsultatīvo padomju sanāksmju cikls. Šajās sanāksmēs Dienesta sadarbības partneri kriminālsodu īstenošanā (policijas, prokuratūru, tiesu, ieslodzījuma vietu un pašvaldību pārstāvji) tika informēti par aktuālajām izmaiņām normatīvajos aktos, kā arī ar pašreizējām kriminālsodu politikas vadlīnijām. Dialogā starp Dienestu un citām valsts un pašvaldību institūcijām tika pārrunāti sadarbībai svarīgie jautājumi un elektroniskās uzraudzības piemērošanas un īstenošanas aktualitātes. Reģionālajos semināros tika demonstrētas elektroniskās uzraudzības ierīces, prezentēti rezultāti līdzgaitniecībā (brīvpātīgais darbs ar jauniešiem), kā arī izskatīti izvērtēšanas ziņojumu sagatavošanas un uzraudzības īstenošanas praktiskie aspekti elektroniskās uzraudzības kontekstā.

3) 16 kolēģu konsultācijas, kurās kopumā piedalījās 271 Dienesta darbinieks:

Kolēģu konsultācijas tika organizētas uzraudzības, izvērtēšanas ziņojumu un probācijas programmu jomu speciālistiem.

Vēl viens no veidiem, kā celt darbinieku profesionālo kompetenci ir dalība starptautiskajās konferencēs un pieredzes apmaiņas vizītes, kas sniedz iespēju iepazīties ar aktuālo informāciju starptautiskā mērogā un pilnveidot Dienesta darbību atbilstoši mūsdienu tendencēm kriminālās justīcijas jomā. 2015.gadā Dienesta pārstāvji apmeklēja 14 starptautiskās konferences, seminārus, diskusijas un sanāksmes.

Elektroniskās uzraudzības sistēmas un jauniešu resocializācijas sistēmas ieviešana tiks turpināta 2016.gadā.

Plašāka informācija par Dienesta īstenotajiem projektiem www.probacija.lv.

Pārskats par Dienesta vadības un darbības uzlabošanas sistēmām efektīvas darbības nodrošināšanai

Kvalitātes vadības sistēma (KVS)

Darbības uzlabošanas nolūkos 2015.gadā pārskatīta procesu atbilstība. Dienestā notikuši 24 KVS iekšējie procesu auditi, auditētas 16 Dienesta teritoriālās struktūrvienības un 8 Dienesta centrālā aparāta nodaļas. Vadības efektīvas darbības nodrošināšanai izstrādāts strukturālo izmaiņu plāns. SIA "EBASOC VERISERT" auditoru veiktā auditā Dienesta kvalitātes vadības sistēma atzīta par atbilstošu standarta LVS EN ISO 9001:2009 (ISO 9001:2008) prasībām. Par Dienesta efektīvu uzlabojumu atzīta jaunizveidotā dokumentu vadības sistēma. Līdz ar dokumentu vadības sistēmas ieviešanu, veikti uzlabojumi auditu neatbilstību un korektīvo darbību reģistros, kā arī iekšējās kontroles pilnveidošanā attiecībā uz Dienesta kvalitātes vadības sistēmas iekšējo auditu rezultātu apkopšanu un uzraudzību. Dienesta noteiktā iekšējā kontrole ir vērsta uz klientorientētību - apkopotī dati par problēmu ziņojumiem, iekšējo un ārējo klientu atsauksmēm. Iekšējā kontrole attiecībā uz izziņošanu par kvalitātes vadības sistēmas darbību Dienesta vadībai darbojās, ir efektīva un pilnīga.

Dienesta personāls

Vidējais 2015.gadā faktiskais nodarbināto skaits Dienestā bija 376 darbinieki.

Vecuma grupa	Sievietes	Vīrieši	Kopā
Līdz 29 gadiem	37	13	50
30-39 gadi	97	21	118
40-49 gadi	103	15	118
50-59 gadi	68	13	81
60 un vairāk gadi	9	0	9
Kopā:	314	62	376

12.tabula Personāla iedalījums pēc dzimuma un vecuma

Personāla iedalījums pēc amata grupām:	Skaitis
Augstākā līmeņa vadītāji	3
Vidējā līmeņa vadītāji	41
Zemākā līmeņa vadītāji	10
Politikas ieviesēji	280
Atbalsta funkciju veicēji	42

13.tabula Personāla iedalījums pēc amata grupām

Izglītības līmenis	Skaitis
Nodarbinātie ar vidējo izglītību:	12
Nodarbinātie ar augstāko izglītību:	364
t.sk. pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība:	5
t.sk. akadēmiskā vai otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība:	359
no tiem - bakalaurs (akadēmiskais grāds)	43
no tiem - bakalaurs (profesionālais grāds)	196
no tiem - maģistrs (akadēmiskais grāds)	33
no tiem - maģistrs (profesionālais grāds)	86
t.sk. doktors (zinātniskais grāds)	1
Izglītību skaits	
nodarbinātie ar 1 augstāko izglītību	213
nodarbinātie ar 2 augstākajām izglītībām	121
nodarbinātie ar 3 augstākajām izglītībām	21
nodarbinātie ar 4 augstākajām izglītībām	3
nodarbinātie ar 6 augstākajām izglītībām	1

14.tabula Personāla iedalījums pēc izglītības

Personāla kustības raksturojums

2015.gadā Dienesta personāla rotācijas koeficients bija 0,25 (25%), Salīdzinot ar 2014.gadu, personāla rotācijas koeficients palielinājies par 0,04 (4%). 2015.gadā tika izsludināti 56 konkursi, 35 konkursi noslēdzās ar jaunu nodarbināto pieņemšanu darbā/iecelšanu amatā, 17 no izsludinātajiem konkursiem noslēdzās bez rezultātiem, 4 izsludinātie konkursi tika atsaukti. Salīdzinot ar 2014.gadu, personāla atjaunošanās koeficients 2015.gadā ir pieaudzis par 0,02 jeb 2% un sastāda 14% no nodarbināto skaita, savukārt personāla aiziešanas koeficients bija 0,11 (11%), kas ir par 0,02 jeb 2% augstāks kā 2014.gadā.

Personāla rotācijas koeficients pēdējo piecu gadu laikā svārstās 21% – 30% robežās. 2015.gada personāla kustības rādītāji atgriezušies 2010.gada līmenī. Pret 2014.gadu, personāla kustības rādītāji ir nedaudz pieauguši, taču 2015.gadā personāla atjaunošanās koeficients pārsniedz personāla aiziešanas koeficientu. 2015.gadā personāla atjaunošanās notiek straujāk par personāla aiziešanu, šāds rādītājs pēdējoreiz Dienestā bija 2010.gadā.

Rādītājs	
Vidējais 2015.gadā faktiskais nodarbināto skaits	376
Personāla atjaunošanās koeficients	0,14
Personāla aiziešanas koeficients	0,11
Personāla rotācijas koeficients	0,25
*Personāla atjaunošanās koeficients = pieņemto personu skaits/ nodarbināto vidējais skaits	
** Personāla aiziešanas koeficients = atbrīvoto personu skaits/ nodarbināto vidējais skaits	
*** Personāla rotācijas koeficients = pieņemto skaits + atbrīvoto skaits/ nodarbināto vidējais skaits	

15.tabula Personāla mainība Dienestā

Lielākā nodarbināto mainība 2015.gadā notikusi Rīgas reģionā esošajās Dienesta struktūrvienībās un Centrālajā aparātā – gada laikā pieņemti 47 nodarbinātie un atbrīvoti 31 nodarbinātais, kas skaidrojams ar lielākām darba un karjeras iespējām galvaspilsētā un tās apkārtnē. Viszemākā nodarbināto kustība bijusi Latgales reģionā – gada laikā atbrīvots viens nodarbinātais.

Iedalījums pēc amata grupām:	Atbrīvotie	Pieņemtie
Augstākā līmeņa vadītāji	0	0
Vidējā līmeņa vadītāji	4	0
Zemākā līmeņa vadītāji	0	0
Politikas ieviesēji	30	31
Atbalsta funkciju veicēji	10	23
Kopā 2015.gadā:	44	55

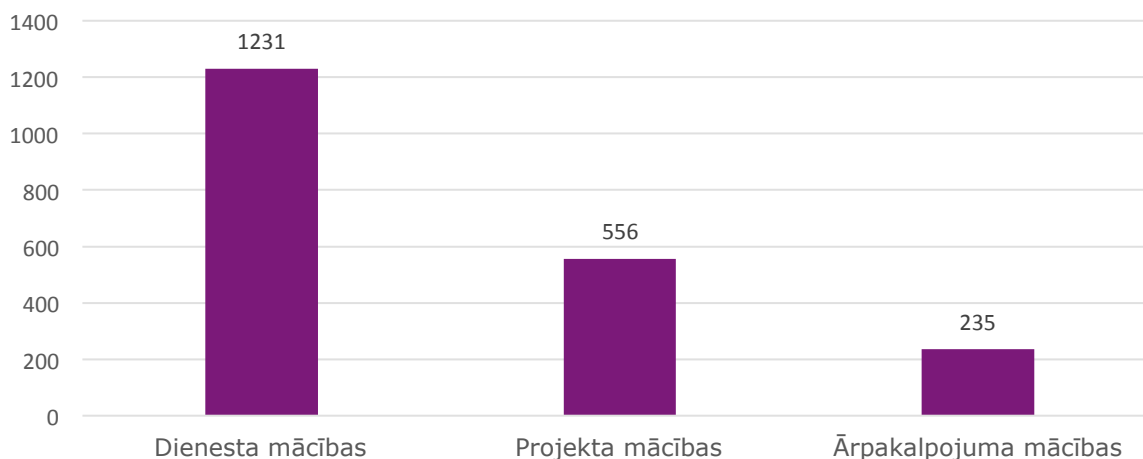
16.tabula Personāla iedalījums amata grupām

Iedalījums pēc atbrīvošanas pamatojuma:	
Pēc paša vēlēšanās	18
Savstarpēja vienošanās	18
Sakarā ar termiņa izbeigšanos	4
Sakarā ar pārbaudes neizturēšanu	1
Sakarā ar to, ka veselības stāvokļa dēļ nespēj veikt amata pienākumus	1
Sakarā ar amata likvidāciju	2

17.tabula Personāla iedalījums pēc atbrīvošanas pamatojuma

Dienesta personāla mācības

2015.gadā kopā noticis 221 mācību pasākums, 69 no tiem ir Dienesta organizēti pasākumi (no tiem astoņi semināru cikli), 65 Dienesta īstenotā projekta Nr.LV08/1 „Alternatīvu brīvības atņemšanai sekmēšana (ieskaitot iespējamo pilotprojektu elektroniskajai uzraudzībai)” organizēti pasākumi un 87 ārpalpojuma mācību pasākumi. Kopā 221 mācību pasākumā kopumā piedalījušies 2022³ dalībnieki vai 368 nodarbinātie.

12.attēls. Kopējais mācību dalībnieku skaits 2015.gadā pēc mācību organizētāja

Personāla karjeras izaugsme

Kopumā 2015.gadā Dienestā pārcelti 36 nodarbinātie. 58% karjeras izaugsme bijusi vertikāla (augstāks amats tajā pašā vai citā struktūrvienībā), tādējādi veicinot nodarbināto karjeras attīstību atbilstoši viņu zināšanām un prasmēm. 34% karjeras izaugsme bijusi horizontāla (pārcelšana līdzvērtīgā amatā tajā pašā vai citā struktūrvienībā), 8% karjeras izaugsme bijusi lejupvērsta (pārcelšana zemākā amatā, ņemot vērā amatu klasifikāciju).

³ Reģistrā iekļauti darbinieki, kuri ir norīkoti mācībām vai paši ziņojuši par savām mācībām, viens nodarbinātais piedalās kā dalībnieks vairākos semināros.

Personāla novērtēšana

2015.gadā Valsts informācijas sistēmā „Novērtēšanas elektroniskās veidlapas informācijas sistēma” veiktas 409 Dienesta nodarbināto darba izpildes novērtēšanas. 13% (55) nodarbināto darba izpilde pārsniedz prasības visā novērtēšanas periodā (vērtējums „Teicami”), 61% (248) nodarbināto darba izpilde pārsniedz prasības atsevišķos novērtēšanas perioda posmos vai atsevišķos darba izpildes kritērija aspektos (vērtējums „Ļoti labi”), 24% (99) nodarbināto darba izpilde pilnībā atbilst prasībām visā novērtēšanas periodā (vērtējums „Labi”), 1% (5) nodarbināto darba izpilde neatbilst daļai prasību visā novērtēšanas periodā (vērtējums „Jāpilnveido”), 1% (2) nodarbināto darba izpilde neatbilst lielākajai daļai prasību visā novērtēšanas periodā (vērtējums „Neapmierinoši”).

Dienesta komunikācija ar sabiedrību

Dienesta komunikācija

2015. gadā Dienests rīkoja četras preses konferences – vienu par 2014.gada darbības rezultātiem, divas par elektroniskās uzraudzības sistēmas ieviešanu Latvijā un vienu par starpresoru vienošanās noslēgšanu, kas paredz sadarbības ietvaru, lai nodrošinātu efektīvāku starpinstītūciju sadarbību noziedzīgu nodarījumu pret dzimumneaizskaramību un tikumību novēršanā, kā arī par sadarbību atkārtotu noziedzīgu nodarījumu pret dzimumneaizskaramību un tikumību izdarīšanas novēršanai.

No 2015.gada 1.janvāra līdz 31.decembrim Dienests piedalījās ziņu materiālu/sižetu veidošanā, kas saistīti ar probācijas jomu un sabiedrības drošību plašākā izpratnē. Tie plašsaziņas līdzekļos publicēti, translēti vai citādi izplatīti vairāk kā 937 reizes. Salīdzinot 2015.gada otrā pusgada datus (747 publikācijas/sižeti) ar 2014.gada datiem šajā periodā (276 publikācijas/sižeti) var secināt, ka Dienesta publicitāte pieaugusi nepilnas 3 reizes. No visām 937 uzskaitītajām ziņām vairāk kā 98% ir bijušas neitrālas ziņas, 1% pozitīvas, savukārt negatīvās tonalitātes ziņas mazāk kā 1%. Būtisks neitrālo ziņu īpatsvars liecina par Dienesta sniegtās informācijas efektivitāti un runas personu profesionalitāti viedokļa paušanā, kā arī par žurnālistu profesionālo izpratni par Dienestu. No uzskaitītajām publikācijām, 679 bijušas latviešu valodā un 258 krievu valodā.

Sasniedzot 48% no visām publikācijām par Dienestu 2015.gadā, pieminētākā tēma komunikācijā bija probācijas klientu uzraudzība. Tas skaidrojams ar elektroniskās uzraudzības sistēmas ieviešanu Latvijā, kas izraisīja lielu masu mediju interesi. Šai tēmai mediji pievērsa lielu uzmanību visa gada garumā. Publikāciju īpatsvars par pārējām Dienesta funkcijām bija 33%. 10% no publikācijām veidoja Dienesta pārstāvju un citu ekspertu komentāri par sabiedrības drošības aktualitātēm. Publikāciju apkopojums par laika periodu no 2015.gada 1.janvāra līdz 2015.gada 31.decembrim Dienestā tika veikts ar mediju monitoringa rīku “STATION”.

2015.gadā Dienesta ārējā komunikācijā tika izmantota arī Dienesta mājas lapa www.probacija.lv un oficiālais sociālo tīklu *Twitter* konts @probacija. Dienesta mājas lapā galvenokārt tika publicētas ziņas par aktualitātēm Dienesta darbā, kā arī regulāri tika atjaunota informācija par projektiem, personālu u.c. Pamatā ar Dienesta *Twitter* kontu tika ziņots par aktualitātēm ikdienas darbā gan Latvijā, gan starptautiski.

Pasākumi sabiedrības informēšanai un izglītošanai

Papildus klasiskajai komunikācijai, 21. un 22. reizi Dienests rīkoja akciju “Cilvēks cilvēkam” Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem, kuras ietvaros Dienesta darbinieki un brīvprātīgie rīkoja komandas veidošanas aktivitātes un meistarklases ar akcijas īpašajiem viesiem. 2015.gadā īpašo viesu statusā akcijās piedalījās autosportists Regnārs Mozga – Kļaviņš un didžejs Alex-O. Kopā ar akciju īpašajiem viesiem jauniešiem bija iespēja uzzināt vairāk par autosportu, mūziku, neatlaidību ceļā uz mērķu sasniegšanu ar paša spēkiem.

Popularizējot savu tēlu, darbības jomu un vērtības, kas veido Dienestu, 2015. gadā Dienests piedalījās arī karjeras izglītības programmā “Ēnu diena”, akcijā “Lielā talka”, akcijā “Uz savu skolu”, un akcijā “Atvērto durvju diena”.

2016.gadā plānotie pasākumi

Izvirzītie uzdevumi

- Turpināt pilnveidot Valsts probācijas dienesta funkciju tiesisko regulējumu.
- Nodrošināt funkciju izpildes kvalitāti atbilstoši tiesību aktu prasībām un kvalitātes vadības sistēmā noteiktajiem mērķiem un rādītājiem.
- Paaugstināt Valsts probācijas dienesta personāla profesionālo kapacitāti, t.sk. turpinot darbinieku profesionālās noturības plānā noteiktos pasākumus.
- Attīstīt sabiedrības iesaistīšanu Valsts probācijas dienesta funkcijās (izlīgums, uzraudzība, piespiedu darba izpilde un audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa - sabiedriskais darbs - izpildē, kā arī VPD konsultatīvo padomju darbā).
- Veicināt efektīvu lēmumu pieņemšanu probācijas klientu uzraudzībā, balstoties uz klientam noteikto recidīva riska līmeni un identificētajām kriminogēnajām vajadzībām.
- Attīstīt jaunas darba metodes recidīva mazināšanā, t.sk. īstenot Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansēto projektu "Alternatīvu brīvības atņemšanai sekmēšana (ieskaitot iespējamo pilotprojektu elektroniskajai uzraudzībai)".
- Attīstīt un nostiprināt praksē starpinstitutionālās sadarbības modeli darbā ar nepilngadīgajiem probācijas klientiem un augsta riska probācijas klientiem, kuri izdarījuši noziedzīgu nodarījumu pret personas dzimumneaizskaramību un tikumību un/vai citus vardarbīgus noziegumus.

Plānotie pētījumi un sadarbības projekti

2016.gadā plānots veikt pētījumu par piespiedu un sabiedriskā darba īstenošanu Dienestā.

2016.gadā Dienests turpinās īstenot Tieslietu ministrijas un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta līdzfinansētās programmas „Latvijas korekcijas dienestu un Valsts policijas īslaicīgās aizturēšanas vietu reforma” Dienesta projektu Nr.LV08/1 „Alternatīvu brīvības atņemšanai sekmēšana (ieskaitot iespējamo pilotprojektu elektroniskajai uzraudzībai)”.

2016. gadā Ieslodzījuma vietu pārvalde kopā ar Valsts probācijas dienestu un Nodarbinātības valsts aģentūru uzsāks īstenot Eiropas Sociālā fonda atbalstītu projektu, kura mērķi ir paaugstināt resocializācijas sistēmas efektivitāti un veicināt bijušo ieslodzīto integrāciju sabiedrībā un darba tirgū. Projekta ietvaros ir paredzēts īstenot vairākus pasākumus, kas palīdzētu bijušajiem ieslodzītajiem vieglāk integrēties sabiedrībā pēc atbrīvošanās no ieslodzījuma un samazinātu iespēju veikt prettiesiskās darbības atkārtoti, kā arī palīdzētu viņiem efektīvāk integrēties darba tirgū. Projekta ietvaros plānotos pasākumus īsteno Ieslodzījuma vietu pārvaldes un Valsts probācijas dienesta darbinieki, bet atsevišķos pasākumos plānots iesaistīt brīvprātīgos, kā arī pašvaldību un nevalstisko organizāciju darbiniekus, kuri strādā ar ieslodzītajiem vai bijušajiem ieslodzītajiem. Projekta pasākumos plānots iesaistīt ieslodzītos un bijušos ieslodzītos, kā arī bijušo ieslodzīto ģimenes locekļus.